Yazar Hakkında

1951 Manisa doğumlu. 1976'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. Öğretmen olarak Erzurum, Karabük, Afyon-Sandıklı, Manisa-Gördes ve Amasya-Suluova'da görev yaptı. 2005'te emekliye ayrılan Abdulhalim Durma 'Evliyalar Şehri' adıyla bir kitap dizisi hazırlamaya başladı. Elinizdeki kitaptan önce Amasya, Kastamonu, Afyonkarahisar, Isparta, Tokat, Samsun, Sivas, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Manisa, İzmir, Çorum, Muğla, Sinop, Erzurum, Giresun, Ordu, Bayburt, Ağrı, Hakkari, Siirt, Bitlis, Van, Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kırşehir, Karaman, Niğde, Antalya, Aksaray, Nevşehir, Osmaniye, Mersin, Adana'yı yayınlayan yazarın hazırlanmakta olan son kitabı Denizli ile ilgili.

Yazarın ayrıca, Din Psikolojisi ve Kişilik isimleriyle ebook formatında iki tercümesi ile Kadı Kızı isimli bir roman çalışması vardır.

Evliyalar Şehri
Burdur

Abdulhalim Durma

İçindekiler

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Türkmen akınları Burdur çevresine ulaşır ve Türk dönemi Burdur'unun temelleri bugünkü şehre göre daha alçakta olan, fakat İlkçağ'ın 'göl şehri' anlamına gelen Limnombria'sı kadar da göle yakın olmayan ve günümüzde Hamam Bendi denilen mevkide atılır[1]. Buraya yerleşen ve şimdiki Ulucami'nin bulunduğu yeri de Alanpazarı olarak adlandırıp bir pazar yeri şeklinde kullanan Türkler, ilk yerleştikleri yerin sıtmalık olduğunu ve zaman zaman da sellere maruz kaldığını görerek daha yükseklere ve Alanpazarı'nın bulunduğu tepenin yamaçlarına yerleşirler. Böylece Burdur şehri adını verdiği gölden biraz daha uzaklaşmış olur.

1071-1100 yıllarında Türkmenlerin Kınalı Aşiretinin doğudan gelerek 'Polidorion'[2] adı ile anılmakta olan Burdur'da Şekerpınar-Hamambendi olarak bilinen dört ayaklı (Dört Ayetli) türbenin olduğu yere (Burası Burdur'da eskiden Hıdırellez kutlamalarının yapıldığı yerdir) 200 kadar çadır kurarak yerleşmiş oldukları nakledilir. Ancak buradaki yerleşim yerinde sel baskınlarının sık olması, çevrenin bataklık olması, sivrisinek ve sıtma hastalığının artması yüzünden bu aşiret bugünkü Burdur çayının kenarına ve Ulu Cami'nin olduğu tepenin yamaçlarına yerleşir ve bugünkü Ulu Cami'nin

---

[1] Burdur. Metin Tuncel. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt VI

[2] İstasyon civarında bulunan höyüğün ismi "Polydorion"dur. Kelimenin kökeni "su koruluğunun yüce adası" anlamına gelmektedir.

olduğu tepeyi Alanpazarı yapar. Bu yerleşim yeri bugünkü Ulu Cami civarını içine alan Burdur Kalesi'nin içini oluşturmaktadır. Kınalı aşireti o sırada çevrede bulunan Rumlarla kaynaşır ve onlardan ticaret, nakliye ve zanaatkarlık öğrenir.

XIV. yüzyıl başlarında yörede kurulmuş olan Hamitoğulları Beyliği Burdur'u da egemenliği altına alır. Şehir bu sırada Hamitoğulları Beyliği'nin Eğirdir (Eğridir) kolunun sınırları içerisinde bulunmaktadır. Hamitoğulları Beyliği'nin kurucusu Dündar Bey 1300 tarihinde bugün Ulucami adıyla bilinen camiyi yaptırarak şehrin bu merkez etrafında gelişmesini sağlar. Böylece Burdur daha yüksek bir kesimde (Ulucami'nin bulunduğu yerde irtifa 1025 metredir) oluşmaya başlar.

Pazar Mahallesi Alan Pazarı'nda bulunan *Cami-i Kebir* orijinal olup ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında aslına uygun olarak tekrar inşa edilmiştir. Burdur Müzesi'nde koruma altında olan inşa kitabesine göre, Feleküddin Dündar Bey tarafından 1300 yılında inşa ettirilmiştir. Osmanlı dönemine gelindiğinde ise zaman içerisinde harap olduğu anlaşılan Ulu Camii'nin, Çelik Mehmed Paşa tarafından 1749 yılında yeniden inşa ettirildiği, bundan bir asır sonra, 1846 tarihinde çarşıda meydana gelen bir yangında yapının büyük hasar görmesi üzerine caminin mütevellisi Hacı Mehmed Efendi'nin de içinde bulunduğu 12 kişilik bir heyet oluşturularak caminin yeniden inşası için halktan yardım, hazineden de destek alındığı ve tamiratın da 1851

yılında tamamlandığı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Fakat bu cami de 1930 yılındaki depremde yıkılınca 1935 yılında neoklasik tarzda bugünkü bina yapılmış bulunmaktadır[3]. Eserin ilk yapılışından kalmış olan oyma bezemelerle süslü ahşap minberi bugün Burdur Müzesinde bulunmaktadır. Çok girift ve zengin bitki motiflerinin süslediği dikdörtgen panocuklardan meydana gelen minber yüzeylerinde panocukları düz pervazlar birbirine bağlamaktadır. Hutbe kısmı düz ve üzeri açıktır. Altta tezyini kemerli üç açıklık bulunmaktadır.

Cami 1971 depreminde büyük hasar görmüş ve son durumuna göre bazı kısımları yeniden yapılmıştır. Günümüzde Ulu Cami ve çevresindeki geniş bölge, Burdur Belediyesi'nin girişimleriyle, kentsel sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

İbn Battuta, Burdur Kalesi'ni tasvir ederek çevresinin bağlık bahçelik olduğunu söyler ve tabii güzelliklerini anlatır[4]. Bugün hiçbir kalıntısı olmayan Burdur Kalesi erken Bizans döneminde; XIII. Yüzyılın başlarında mevcuttur. Bu kalenin üç kapısı vardır. Eski Burdur Belediye Başkanı Rıza Erdem 'Burdur' isimli kitabında, "1924 yıllarında Burdur'da yanan Yukarı Çarşı'nın Uzun Çarşı mevkiinde ve Kazancızade Ziya Bey mağazası hizasında zeminden üç metre aşağıda iki metre

---

[3] Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977
[4] Seyahatname. İbn Battuta. Cilt I. Sh. 406

genişliğinde kireçle yapılmış kalın kale duvarı çıktığını ve bu duvarın epeyce ilerlediğini, hafriyat yapılan o kısımdaki bütün mağazaların temellerinden çıkarılan ve kırılan taşların mağazaların yapımına tamamen yeterli geldiğini", belirtmektedir[5].

Hamitoğulları, İlhanlı tehlikesi atlatıldıktan sonra beyliğin başka şehir ve kasabalarında olduğu gibi Burdur'da da yeniden imar faaliyetine girişirler. Bu arada Muzafferüddin Mustafa Bey zamanında Ulucami civarında Muzafferiye Medresesi inşa edilir (1344) ve şehrin çarşısı da Ulucami ile Muzafferiye Medresesi'nin bulunduğu yüksek kesimde gelişir.

Ulu Cami'nin batı tarafında olduğu anlaşılan Muzafferiye Medresesinin kitabesi günümüze ulaşmış olup Burdur Müzesi bahçesinde sergilenmektedir. Ancak medresenin Hamitoğlu Beyliğinin yıkılmasından sonra bakımsızlıktan dolayı harap olduğu ileri sürülür.

1391'de Yıldırım Bayezid'in Hamitoğulları Beyliği (1280-1391)'ni Osmanlı topraklarına katması üzerine Burdur da Osmanlı idaresine girmiş olur.

Burdur Osmanlı idaresinde önceleri Anadolu eyaletinin Hamid (merkezi Isparta) Sancağına bağlı bir kazanın merkezi olup küçük bir kasaba durumundadır.

---

[5] 1934 yılında Burdur Belediye Başkanı seçilmeden önce öğretmenlik yapan Rıza Erdem (1901-1978), 1933-1936 yıları arasında da Halkevi Başkanlığı görevini yürütür.

1478’deki bir tahrirden şehirde biri Hristiyan mahallesi olmak üzere dört mahallenin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Üç Müslüman mahallesi Cami, Burcu Mescidi ve Yeni Mescid adlarını taşımaktadır. Bunların en büyüğü Cami Mahallesidir. XVI. yüzyılın başında meydana gelen ve Osmanlı tarihlerinde “Şeytankulu” olarak da geçen Şahkulu Baba Tekeli İsyanı’nda (1511) Burdur şehri de zarar görür. İsyancılar şehirde tahribat yaptıkları gibi şehrin kadısını ve bir kısım halkı da katlederler.

Burdur XVI. yüzyılda ‘Suhte İsyanları’ adı verilen medreseli isyanlarından da etkilenir. Yüzyılın sonuna doğru bu isyanlar önemini yitirmeye başlayınca bu defa Celali ayaklanmaları Burdur ve çevresine zarar vermeye başlar. Bu isyanlara rağmen Burdur’un XVI. yüzyılda bir önceki yüzyıla göre büyüdüğü anlaşılmaktadır. XVI. yüzyılda Hamid sancağı içindeki on altı pazar yerinden biri de Burdur şehridir. Bu da şehrin çevresi için bir ticaret merkezi durumunda olduğunu gösterir.

XVI. Yüzyıl

Şeyh Sinan Hamidi Fatih ve İkinci Beyazıt devirlerinin büyük alimlerinden olup Fatihin ilim sohbetlerine bizzat katıldığı için ‘Sultan Hocası’ olarak da bilinir. Bursa’da Şair Ahmet Paşa (1426-1497) Medresesinde (Ezine Pazarı'ndaki Geyikli köyü bu medreseye vakfedildiği için, "Geyikli Medrese" adıyla da anılmaktadır.) müderris olarak görev yapmıştır. Şeyh Sinan Hamidi ömrünün son yıllarında memleketi Burdur'a yerleşir. Sonradan şeyhin adını alan Şeyh Sinan (Sinan) Mahallesinde bir medrese ve dergah kurup, ilmi faaliyetine burada devam ettiği, tarihi kaynaklarca zikredilir.

Şeyh Sinan, hayatının sonlarında çok çile çekmiştir[6]. Çeşitli memleketlerde ilim tahsil eden ve müderrislik yapan Şeyh Sinan Hazretleri, hayatının son zamanlarında memleketi olan Burdur’a istirahat eylemek üzere gelir. Bugün kendi ismiyle anılan mahallede, mütevazı bir eve yerleşir. Mütecerridane bir hayat yaşayan Şeyh Sinan, kendi ismiyle anılan bir cami yaptırmak ister. Kendi parası ve diğer yardımlarla beraber camiyi yaptırır. Aradan birkaç sene geçmeden bilinmeyen bir sebepten dolayı Şeyh Sinan Hazretleri’nin boynunun vurdurulmasına ferman gelmiştir. Bütün halk, talebe ve

[6] Osman Koçıbay. Burdurlu ve Burdur’da Yaşamış Olan Alimler

sevenlerinin gözyaşları arasında şimdiki ‘Çobanönü’ denilen yerde ferman yerine getirilmiş ve idam edilmiştir. Kafası boynundan koparılan Şeyh Sinan, bir keramet gösterir. Cellat boynunu vurduğu anda yerden kalkar. Vücudundan ayrılan başını, koltuğunun altına kıstırarak yakınında bulunan ve mezarlık olan bir tepeye kadar beş dakika boyunca yol alır. Orada başı koltuğunun altında olduğu halde ruhunu teslim eder. Düştüğü yerde onun kabrini yaparlar.

Şeyh Sinan’ın 1505 yılında ölümünden sonra bu mahalle zamanla Burdur'un kültür merkezi haline gelir. Diğer taraftan, kaynak gösterilmeden Şeyh Sinan Camii'nin 1776 tarihli bir vakfiyesi bulunduğu ve bu vakfiyeye göre yapının bitişiğindeki medreseyle birlikte Çelik Mehmed Paşa tarafından inşa ettirildiği belirtilir. Çelik Paşa’nın çok değer verdiği Büyük Şeyh Burduri İbrahim Efendi ve Karakoyunlu Yörüklerinden Mehmet Efendi Sinan Medresesine yeni hücreler ekleyerek öğrenci yetiştirmişlerdir. 1867 yılına ait bir kayıt medresenin harap vaziyette olduğunu açıklamaktadır. Kuzucu makalesinde, cami inşaatında yakınlardaki antik kentin tapınak sütunlarından faydalanıldığını kaydeder[7].

[7] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

XVIII. Yüzyıl

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı idaresinin Burdur'da kültür müesseselerine önem verdiği ve bu arada kütüphaneler de yaptırdığı görülmektedir. Sultan III. Mustafa döneminde (1757-1774) Derviş Mehmed Paşa burada bir kütüphane yaptırmış, I. Abdülhamid dönemi (1774-1789) sadrazamlarından Halil Hamid Paşa da Burdur'a bir başka kütüphane kazandırmıştır (1770)[8]. İki kütüphanenin de aynı yıl kurulduğu anlaşılmaktadır. Sadrazam Halil Hamit Paşa Kütüphanesinin Burdur'un Yenice Mahallesinde, çay boyu kenarında Çeşmecizade Medresesi bünyesinde hizmet verdiği görülür. Ne var ki, ahşap olduğu söylenen

---

[8] 1736 Isparta doğumludur. Babası Gözcüoğlu Ali Ağa, annesi Zeynep hanımdır. Devlet işlerindeki başarılarından dolayı 1779 yılında Büyük Tezkerecilik görevine getirilmiştir. 1780 yılında Tersane Emini ve bir sene sonra da sadrazam kethüdası oldu. 1782'de Yeğen Seyyid Mehmed Paşa'nın azledilmesi üzerine Silahdar Mehmed Paşa vasıtasıyla Sadrazamlığa atandı. Sadrazamlığı sırasında Yeniçeri Ocağı'nı ıslah etmek ve gücünü kısıtlamak yönünde çalışmalarda bulundu. Fransa ile yakın ilişkiler kurarak, askeri reform için gereken personeli ülkeye davet etti. Güçlü ve reformcu bir sadrazam olarak tanındı. Muhaliflerinin yoğun baskısı sonucu I. Abdülhamit'in gazabına uğradı. Yolsuzlukla ve darbe planlamakla suçlanarak görevinden azledildi ve Gelibolu'ya sürüldü. Ancak birkaç gün sonra Bozcaada'ya getirilerek burada başı kesilerek idam edildi. Vücudu Bozcaada'da defnedilmiş, kesilen başı ise İstanbul'a getirilerek Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

binası bakımsızlık yüzünden yıkılmış, arsası da satılmıştır. XIX. yüzyılın başlarında II. Mahmud döneminde (1808-1839) Burdur'da Şeyh Mustafa Efendi Kütüphanesi adıyla bir kütüphane daha açılır.

1650 yıllarına doğru Trabzon çevresinden gelerek Burdur'a, yerleşmiş olan Şeyhzadeler ailesinden Dedeoğlu Mustafa'nın büyük oğlu İbrahim, ailenin ilk tanınmış simasıdır[9]. Burdur'da dünyaya gelen İbrahim, çeşitli yerlerde eğitim gördükten sonra müderris olur ve Burdur'a geri dönerek, Şeyh Sinan Camii avlusunda yaptırdığı 11 hücreli medresesinde ders vermeye başlar. Aynı medrese de Karakoyunlu Yörüklerinden Mehmet Efendi de öğrenci yetiştirmiştir. İbrahim, o devirde Burdur'da bulunan ve özellikle Yenice Mahallesi Timurtaş Camisi çevresinde yaşayan dervişler zümresi ile şiddetli bir mücadeleye girer. Dervişlere bazı cami imamları ve müderrislerinin de arka çıkması, şehirde büyük bir kargaşaya yol açmış; zaman zaman Şeyh İbrahim'i canından bezdirerek Burdur'u terk ettirecek hallere getirmişlerdir. Ancak mücadeleden yılmayan Şeyh bu taifeyi etkisiz hale getirerek Burdur'da yeni bir anlayışın oturmasında mühim bir hizmet görmüştür. Kısa zamanda çevresine kendini kabul ettiren İbrahim Efendi'ye, sahip olduğu ilim ve vekarına binaen, halk 'Büyük Şeyh' lakabını takmıştır. İbrahim Burduri ismiyle de anılan Büyük Şeyh, bir görevle devletçe Arnavutluğa gönderilmiş bir müddet sonra da 1704

[9] Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları

senesinde Hacc’a gitmiştir. İki yıl kadar Mekke ulemasından hadis okuduktan sonra, Burdur'a dönmüştür. 1709 yılında tekrar Hacc’a gidip gelmiştir. 1716 yılında Şehit Ali Paşa ile seferi hümayuna katılmıştır. 1723 yılında yeniden Hacc’a gitmiş, dönüşten iki yıl sonra yine Hac yolculuğuna çıkmış, yolda Bucak köyü (günümüzde Bucak ilçesi) yakınlarında da vefat etmiştir. Oldukça hareketli bir hayat süren Büyük Şeyh İbrahim Efendi ile Burdur'da ilim hayatı canlanmış ve ondan sonra Burdur medreseleri çevrede büyük ün kazanmıştır.

Burdur’un eski camilerinden olduğu ve 1914 depreminde yıkıldıktan sonra hayır sahipleri tarafından yeniden inşa ettirildiği belirtilen *Gazi Camii*’nin ilk inşa tarihi bilinmemektedir. Yapının banisi, cami ibadete açılış beratına göre Cezayirli Mustafa isimli bir zattır. Bugün halen camide bulunan ahşap minberin alınlığındaki 1790 tarihi, bu minberin caminin ilk inşasından kalma olduğunu ve dolayısıyla da caminin ilk inşasının XVIII. yüzyılın sonlarında gerçekleştirildiğini gösterir.

Necatibey (Manastır) Mahallesinde bulunan *Necatibey Camii* (Manastır Camii) yenilenmiş olup ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1922 yılında tekrar inşa edilmiştir. Kayıtlardan caminin 1798 tarihinde faal olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, yapının bulunduğu mahallenin eski adının Manastır Mahallesi olması ve bu bölgeye yakın bir tepe üzerinde Doğu Roma devrinden kalma bir gözetleme kulesi bulunması sebebiyle, buranın eski bir Hristiyan yerleşmesi

olduğu ve mahalleye adını veren manastırın da camiye çevrildiği rivayet olunmaktadır. Ancak bunu ispatlayan bir belge mevcut değildir.

XIX. Yüzyıl

XIX. yüzyılda yapılan idari değişikliklerle geniş alanlı sancaklar parçalanıp küçük alanlı sancaklar haline getirilince Hamid sancağı da parçalara ayrılır ve bunun bir kesimini de Burdur sancağı oluşturur. Bu yeni sancak Konya vilayetine bağlı bulunmaktadır ve merkezi de Burdur şehridir. Bu idari değişiklikten sonra Konya Valisi Tevfik Paşa 1830'da Burdur'da bir saat kulesi inşa ettirir[10].

XIX. yüzyılın ilk çeyreğinin Osmanlı merkezi devlet otoritesi açısından yaşadığı kötü dönemde taşrada birtakım güçler türeyerek kendi başına buyruk olmaya ve devlete kafa tutmaya başlamışlardır[11]. Bu kişiler aynı zamanda bulundukları bölgelerde halka her türlü zulmü de yapar hale gelmişlerdir. Burdur ve çevresindeki kazalarda toplumsal düzenin alt üst olmasına sebep olan kişi ise söz konusu birimleri içerisinde barındıran Tirkemiş hassının voyvodası olan Kızılhisarlı Ebubekir Ağa ve onun kazalara atadığı ayanları ile diğer adamlarıdır. II. Mahmut, başlattığı mücadele sürecinin sonunda bu kişilerin de üstesinden gelinerek bölgede yok olan devlet ve toplum düzeni yeniden tesis edilir.

[10] Bu saat kulesinde büyük bir çalar saat vardı ve 25 metre yüksekliğindeydi. Günümüzdeki saat kulesinin 20 metre batısındaydı. 1914 depreminde tamamen yıkılmıştır.

[11] Fahrettin Tızlak. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Burdur ve Kazalarında Toplum ve Devlet Düzeni

1800–1820 yılları arasında, Senirkent'ten, 100 hanenin eşkıya baskınlarından kaçarak göçtüğü görülmektedir[12]. Bu göçün kente en büyük katkısı, dokumacılığın, Burdur'a göçen bu 500 kişilik toplulukla yöreye yayılması ve zamanla ilin en büyük geçim kaynaklarından birini oluşturmasıdır. Aynı dönemde, kente bir de, Mısır'dan gelen bir topluluk göç etmiştir. Bu topluluk, Ulucami'nin güneyinde bulunan Üçdibek Mahallesi ve Sinan Mahallerine yerleşmişlerdir. Tahtacılar diye anılan ve çoğunluğu Alevi olan bir başka grup da, Delibaba ve Divanbaba (Değirmenler ve Kuyu Mahallesi) mahallelerine yerleşmişlerdir. Bütün bu göçler sonucunda ildeki nüfus farklılaşmış ve artmıştır.

1840 yılında Burdur'da bir ayaklanma olur. Bu dönemde Burdur idare amiri (Nahiye Müdürü) olarak Hacı Ömer oğlu Ciloğlu Mustafa Ağa görev yapmaktadır. O yıllarda Ciloğlu ailesi ile Çelik Paşa oğulları arasında Nahiye müdürlüğü yapmak için devamlı bir rekabet ve husumet vardır. Yenice Mahalleliler Mustafa Ciloğlu'na karşı çıkmaktadırlar. Yenice Mahallesine verginin (salma) fazla yazılmasını bahane eden bazı kışkırtıcılar halkı ve özellikle Yenice mahallelileri isyan ettirerek Hükümet binası olarak kullanılan Ciloğlu Konağını basarlar ve Hacı Ali Ağa, Mahmut Efendi, Hüseyin Efendi ve Osman Efendi ismindeki jandarma zabitini öldürdükleri gibi konağı da ateşe verirler. Nahiye müdürü Mustafa Ağa

---

[12] Burdur Tarihi ve Anılar. Esengül Boyacıoğlu İnalpulat. Burdur Ticart ve Sanayi Odası. Burdur. 2016

fedakar bir adamı sayesinde canını kurtarmış ve zor kaçmıştır. Başsız kalan Burdur'da bir kaç ay asayişsizlik içerisinde kalmıştır. Bu olaya "Fetaret Olayı" adı verilir. Mustafa Ağa daha sonra Konya Vilayeti'ne, orada sonuç alamayınca da İstanbul'a gider ve Saray'da derdini anlatır. Saray tarafından İbrahim Paşa ve Miralay Yusuf Bey kumandasında iki tabur Arap askeri Burdur'a gelir ve Susamlık tepesine toplar yerleştirilir. Asiler yakalanır ve çeşitli şehirlerdeki hapishanelere gönderilir. Bir kısım Beyler ise (Hüseyin, Reşit, Mahmut Bey gibi) Tekirdağ, Çanakkale, Kütahya ve Edirne'ye sürgün edilir. Bu beyler birkaç senelik sürgünden sonra Burdur Müftüsü Hacı Abdurrahman Efendi'nin tanıdığı Saray Muallimi Mehmet Efendi sayesinde affedilerek Burdur'a dönerler. Bu olaydan etkilenen Aşık Vecai Fetaret olayıyla ilgili bir destan yazar[13].

"Vecai dedikleri şöyle bir âşık
Beli kambur sinirleri dolaşık
Az buçuk var onda da şairlik bulaşık
Âşıklar içinde anı seyrettim."

1844 yılında Burdur'da 22 cami vakfı, 12 mescit vakfı ve 9 dini hizmetlere ait meşruta vakıf

[13] Aşık Vecai, 1794 tarihinde Burdur'da doğmuş bir halk şairidir. Burdur ağaları arasında çıkan çatışmayı Fetaret adı altında manzum olarak yazmıştır. Bu destan 1927 yılında Yenice Mahalleli Ayşe adındaki 85 yaşındaki kadından, derlenmiştir.

bulunmaktadır[14]. Bunun yanı sıra 15 medrese, 9 mektep, 6 muallimhane, 17 avarız ve tekalif vakfı, 10 zaviye, 2 kütüphane, 1 liva-i şerif vakfı, 2 sebilhane, 3 ber'i mai, 1 abdesthane, 1 pınar, 9 hamam ve 14 tane çeşitli vakıflar olmak kaydıyla toplam 133 adet vakıf bulunmaktadır.

1870'li yıllarda Bulgaristan'dan gelen göçmenler, Burdur ve Isparta'da gül üretiminin başlamasına vesile olurlar.

Bu yüzyıla ait muhtelif kaynaklar Burdur şehrinin çevresinde çeşitli tahıl, baklagiller ve meyveler yetiştiğini, gül bahçelerinin yaygın olduğunu ve şehirde bunlardan gülyağı çıkaran yağhaneler bulunduğunu kaydederler.

1882 Konya Vilayet Salnamesi'nde Burdur'dan, birçok tepe üzerinde yerleşmiş 4 bini aşan bağ ve bahçeden oluşan ve akarsuyu bol olan bir kasaba olarak bahsedilir[15]. Burdur çayı üzerinde 4 adet kagir ve 6 adet ahşap köprü olduğu, bağ ve bahçelerin bu çaydan sulandığı, gölün tuzlu olduğu ve gölde balık bulunmadığından söz edilir. Yine kasabada 19 cami, 16 mescit, bir Mevlevihane, 3 Rum ve 1 Ermeni kilisesi bulunduğu belirtilir. Eğitim, 23 medrese,

---

[14] Hasan Kür. 210 Numaralı Şeriyye Siciline Göre Burdur Kazasının İdari, Sosyal ve Ekonomik Yapısı (Hicri 1255-1261/ M. 1839-1845). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2008

[15] Kadir Şeker. Milli Mücadele Döneminde Burdur'da Sosyal Hayat

1 Mekteb-i Rüştiye[16], 19’u Müslüman, 2’si Rum ve 1’i Ermeni olmak üzere 22 Sıbyan Mektebinde sürdürülür. Burdur’da bulunan 1857 çocuk Sıbyan mektebinde, 1005 öğrenci de medreselerde eğitim görmektedir.

Vital Cuinet de Burdur şehrinde on dört cami, altı tekke, on bir medrese, bir Rum kilisesi, bir Ermeni kilisesi, altı hamam ve dört han bulunduğunu kaydeder. Ayrıca Burdur’da yünlü ve pamuklu dokumalar ile halı üretiminin önemli olduğunu ve Alaca adı verilen pamuklu dokumalarının ün kazandığını ilave eder[17].

Burdur’da 1870-1898 yılları arasında 3, 1898-1906 yılları arasında ise 4 kütüphane bulunmaktadır.

Burdur’un fiziksel gelişimini etkileyen büyük afetlerden biri, 1884 yılında çıkan yangın olmuştur[18]. Bu yangınla ticari alanın büyük bir bölümü ve 150’ye yakın ev yanmıştır.

---

[16] Burdur Rüştiyesi 1869 yılında kurulmuştur. Burdur Mekteb-i Rüşdiyesi’nde muallim-i evvel olarak on sekiz sene aralıksız muallimlik vazifesini yürüten İbrahim Efendi, iki yüz civarında öğrenciye şehadetname vermiştir.

[17] Vital Cuinet. La Turquie d'Asie. Géographie administrative, statistique descriptive et raisonnée de l'Asie mineure. 1892.I. Cilt. Sh. 845

[18] Seda Şimşek Tolacı. Burdur’u Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2009

Burdur'da yerleşik ailelerin mesleklerinin yanı sıra en çok bağcılıkla uğraşmakta, az sayıda ailenin de tahıl ziraati ile meşgul olduğu görülmektedir[19].

Rumların Burdur'da günümüzdeki Zafer Mahallesi'nde hala binası mevcut olan Panagia Kilisesi vardır. Bu kilise mensuplarından bazıları 1875 yılında ayrılarak Metamorfosis Kilisesi ve Agio Yeorgious (Aya Yorgi) kilisesi adında iki kilise daha kurmuşlardır. Ermenilerin ise Meryem Ana Kilisesi vardır. Zafer Mahallesinde bulunan Rum Ortodoks Kilisesinin yapılış tarihi kesinlik kazanmamıştır[20]. 1608 m2 lik bir alan üzerine 632 m2 lik kapalı alanı bulunan kilise 1983 yılında Kültür Bakanlığınca kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Kilise batı kısmına ilaveler ve iç kısmında da bazı tadilatlarla sinema haline getirilmiştir. Pencere ve kapıların çoğu kapatılarak iptal edilmiştir. Kilise üç neflidir. Orta nef geniş ve yüksektir. Bu kısmın tavanı telisle örtülmüştür. Apsis ve apsis yanındaki bölümler binanın dış kısmına çıkıntı yapmıştır. Kilisenin üç girişi bulunmaktadır. Güney-kuzey cephesindeki pencereler sivri-yalancı kemerlidir.

Ağıl Camii ya da diğer ismiyle Hacı Bayram Mescidi'nin kaynaklarda Burdur'un en eski camilerinden olduğu ve 1914 depreminde yıkıldıktan sonra yeniden inşa

---

[19] Recep Ulusoy. 19. Yüzyılda Konya Vilayetine Bağlı Burdur Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul. 1992

[20] http://www.burdurkentkonseyi.org/

edildiği belirtilmektedir[21]. Arşiv belgelerinden caminin XIX. yüzyıl ortalarında faal, banisinin de Hacı Bayram isimli bir zat olduğu anlaşılmaktadır. Depremden sonra, caminin yeniden inşa edilmesi 1914 yılından sonraki ilk 5-10 yıl içerisinde ve mahalle halkının katkılarıyla gerçekleştirilmiş olmalıdır. Yeniden inşa edildikten sonra zaman içerisinde harap olan yapı günümüzde tamamen yenilenmiş durumdadır. Yenileme esnasında yapının orijinal mimari ve süsleme özelliklerine riayet edilmeye çalışılmışsa da kullanılan inşa malzemelerin tamamının tarihi dokuya taban tabana zıt modern ve endüstriyel ürünler olması sebebiyle yapı orijinalitesini çok büyük ölçüde yitirmiştir. Yapının sadece plan şeması orijinaline uygundur.

Hacı Abdullah Camii, Delibaba ve Divanebaba Camii isimleriyle de anılır[22]. Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş olup ibadete açıktır. Cami 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında tekrar inşa edilmiştir. İnşa ya da onarım kitabesi yoktur. Minare kitabesinde "Maşallah 1189 (M. 1775-76)" ibaresi bulunmaktadır. Arşiv belgesinden yapının banisinin Hacı Abdullah isimli bir zat ve caminin de 1847 yılında faal olduğu anlaşılmaktadır.

---

[21] Burdur İlinde Türk Mimarisi. Mustafa Murat Bozcu. Butso. 2013

[22] Burdur İlinde Türk Mimarisi. Mustafa Murat Bozcu. Butso. 2013

Divan Baba Gurna (*Kurna*) köyünden günümüzde Nato olarak bilinen Burdur'un girişine kadar arklar kazarak su getirmiştir[23]. Anlatılır ki, bu suyu getirirken tek başına uğraştığını gören insanlar, "divane gibi uğraşıyor", demişler. Divane adıyla anılmaya başladıktan sonra adı Divan Baba olarak kalmış.

Divan Baba tekkesinde bulunan kılıç bazen kaybolur, sonra yeniden eski yerine gelir. Ancak kılıç geldiğinde üzerinde kan izleri vardır.

Divan Baba'nın mezarının bulunduğu yere telefon kulübesi koyarlar. Telefon kulübesi gece dağıtılır. Ertesi gün yeniden yapılır, yeniden dağıtılır. Üç gün boyunca tekrarlanan hadise sonucu, kulübe karşı kaldırıma koyulur. Telefon kulübesi bir daha dağıtılmaz.

Üç Dibek Mahallesi'ndeki Mehmed Kethüda Camii ismiyle de anılan *Eski Yeni Camii* yenilenmiş olup ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1926 yılında tekrar inşa edilmiştir. Kayıtlardan caminin ve bitişiğindeki hamamın banisinin Mehmed Kethüda isimli bir zat ve caminin de 19. yüzyıl başlarında faal olduğu anlaşılmaktadır. Caminin giriş cephesindeki bahçe hazire olarak düzenlenmiştir. Burada dört adet Osmanlı dönemine ait mezar taşı bulunmaktadır. Ayrıca, caminin

[23] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

arka tarafında yerinden sökülmüş ve kırılmış halde Osmanlı dönemi mezar taşları vardır. Yapının süsleme açısından önemli unsurları iki adet işlemeli ahşap kapıdır. Bunlardan biri cümle kapısı giriş açıklığında bulunur ve iki kanatlıdır. Diğeri ise tek kanatlı bir örnektir ve kuzey cephenin doğu köşesindeki bir girişte yer alır. Her iki kapı da yağlı boya ile çok itinasız şekilde boyanmıştır. Caminin ahşap minberi yalın bir örnektir ve geç dönem özellikleri gösterir. Mihrap ise Osmanlı barok tarzda alçı süslemeleriyle döneminin karakteristik örneklerindendir. Ayrıca, kubbe tavan göbeğinde aynı alçı kabartma bezemeler bulunur.

Eski Antalya Caddesi üzerindeki *Hecin Camii*, yenilenmiş olup ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1920 yılında tekrar inşa edilmiştir. İlk inşası 1845 yılında gerçekleştirilen caminin çeşme kitabesi bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Minarenin onarım kitabesinde, zamanla harap olan minarenin 1900 yılında yeniden yapıldığı kaydedilmiştir.

Hecin Dede'nin Burdur'un fethine iştirak eden Gaziler başı (Ser Gaziyan) olduğu kabul edilir.

Akın Mahallesi Kabacalı Sokak'ta yer alan ve Kuyu Camii, Muhyizade Camii isimleriyle de anılan *Mustafa Hoca Camii* ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiştir. Kitabesi yoktur. Kayıtlardan caminin 1857-58 yıllarındaki mutasarrıfının Mustafa Efendi isimli bir zat olduğu öğrenilmektedir.

Değirmenler Mahallesi Saden Sokak’ta yer alan *Sadenzade Hacı İsmail Ağa Camii*, ya da diğer ismiyle Aşağı Divan Baba Camii orijinal ve ibadete açıktır. İnşa kitabesine göre, Ağustos-Eylül 1861 yılında inşa edilmiştir. Orijinalde ahşap direkler üzerine toprak dam ile örtülü ve kesme taştan bir minaresi bulunan yapı 1914 depreminde zarar görmüş, tamir sırasında dam yerine ahşap çatı, yıkılan minaresinin taş kaidesinin üstüne de ahşap bir minare yapılmıştır. Yapı, Burdur’un 1914 depreminde tamamen yıkılmayan yegane camisidir. Cami son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü’nce restore ettirilmiştir.

Camii’nin doğu duvarına bitişik bir de kütüphanesi bulunmaktadır. Konya Salnamelerine göre 1233 H. (1817-1818 M.) tarihinde açılmıştır[24]. Küçük kubbeli bir binadır. Bu kütüphanedeki kitaplar uzun yıllar ilgisiz kalmış, nihayet matbu olan kitaplar eski Halkevi binasının bir salonunda toplanmıştır. Küçük Şeyh Kütüphanesinin binası tamir edilerek kurtarılabilen yazmalar da burada birleştirilmiştir. Binanın dört tarafı duvarla çevrilerek Burdur merkez ve çevresinde bulunan Roma Bizans devri kitabe ve mezar taşlarından bir kısmı toplanarak bir müze nüvesi kurulmuş, kitaplıkla beraber adına Eski Eserler Müzesi ve Etüd Kütüphanesi denilmiştir

---

[24] Görüldüğü üzere, cami ile kütüphane inşa tarihleri arasında oldukça uzun sayılabilecek bir zaman aralığı vardır.

Anlatılır ki, Sadenoğlu Hacı İsmail, Burdur'a suyu getiren kişidir[25]. Burdur'da altmış tane pınar yaptırmıştır. İstanbul Eyüp Sultan Türbesi'nde ölünce oraya defnedilmek istenir. Ancak kaç mezar kazıldıysa su çıkar. Kendisi hakkında bilgi almak için Burdur'a sorarlar. Ömrü boyunca su getirme hizmeti ile uğraştığı öğrenilir. Durum böyle olunca mezarın birine defnederler. Hacı İsmail Sadenoğlu'nun mezarından su çıkar ve akmaya devam eder.

Eskiden Hristiyan mahallesi olan Zafer Mahallesinde hiç cami olmadığı için, hayırseverler tarafından *Nur Camii*nin temeli 1952 yılında atılmış, inşası da 1953 yılının mart ayında tamamlanmıştır. Yapıldığı tarihte, Burdur'daki kubbeli tek cami olan Nur Camii ve minaresi bizzat Burdurlu ustalar tarafından modern malzemelerle ancak geleneksel üslupta inşa edilmiştir.

Recep Mahallesi Recep Camii Sokak'ta yer alan *Hacı Hasan Camii* (Recep Camii) ibadete açıktır. Caminin inşa tarzından ve süslemelerinden XX. yüzyıl başlarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapı muhtemelen, 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilen eski camilerden biridir.

Cemil Mahallesi Yavuz Caddesi'nde yer alan *Selimoğlu Camii* ibadete açıktır. Minare taş kaideli olup

---

[25] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

ahşaptandır. İlk yapılışında da ahşap olan minare l914 depreminde yıkıldıktan sonra 1916 yılında tekrar inşa edilmiştir. Türbe kitabesine göre, I304 H. tarihinde yapılmış olan eserin, boyuna dikdörtgen olan plânı ilk anda yadırganmakta ise de bazı yerlerde bu planda camilere rastlamak mümkün olmaktadır[26]. Minare kaidesine bitişik olarak Selimzade Hacı İsmail'in l886 tarihli türbesi bulunmaktadır.

Gazi Caddesi üzerinde bulunan *Tabakhane Camii* veya diğer deyişle, Debbağhane Camii ibadete açıktır. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1917 yılında tekrar inşa edilmiştir. Caminin yanında yer alan ve aynı adı taşıyan Osmanlı hamamı XV. yüzyıla tarihlenmektedir. Büyük ihtimalle Tabak Camii'nin 1914 depreminden önceki ilk inşası da hamamla aynı tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Kuzucu makalesinde, yakınlardaki antik şehrin tapınak sütunlarının caminin inşaatında kullanılmış olduğunu kaydeder[27].

Yenice Mahalle Taş Cami Caddesi üzerinde bulunan *Taş Camii*, Taşdemir Camii ve Timur Camii isimleriyle de bilinir. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiştir. Caminin haziresinde 1872 tarihinde vefat eden Burdur'un ilk mutasarrıfı Mir-i miran (beylerbeyi, eyalet valisi) Muhammed İzzet Paşa'nın

---

[26] Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977

[27] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

mezarı bulunduğu kaydedilmektedir. Yapının Timürdar Camii olarak anıldığı ve 500 sene evvel bir kadın tarafından yaptırıldığı rivayet olunur. İlk inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, arşiv belgelerinden, caminin XIX. yüzyıl ortalarında mevcut olduğu ve bitişiğinde de bir medrese bulunduğu anlaşılmaktadır. Cami en son 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce aslına uygun olarak restore ettirilmiştir.

Tepe Mahallesi Yeşil Tepe Caddesi üzerinde yer alan *Tepe Mescidi*, Dökmecikızı Mescidi ismiyle de anılır. İbadete açıktır. Belgelerden 1840 ila 1852 yılları arasında mevcut olan camilerden biri olduğu anlaşılmaktadır. 1914 yılından sonra tekrar inşa edilmiş olan yapı, son olarak 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Kayıtlara göre Burdur'da 1851 yılında 23 medrese bulunmaktadır. 1882 tarihli Konya Salnamesine göre Burdur şehrinde mevcut medreselerde 1.005 talebe okumaktadır[28]. 1903 yılına ait Maarif Salnamesinde ise "sancak merkezi olan kentte 13 medresede 295 öğrencinin eğitim gördüğü" belirtilmektedir.

Şehrin 'Küçük Medine' ismiyle anıldığı ve 33 medreseli bir yer olduğu vurgulanır[29]. XIX. asrın tanınmış

---

[28] I. Burdur Sempozyumu. T.C. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2007

[29] Hayati Kuzucu. Burdur Medreseleri

isimlerinden Mevlana Halid'in talebesi Şirvanizade'nin fıkıh tahsili için 1805 yılında Burdur'a gelmiş olduğu nakledilir[30].

Yine Çelik Paşalar eseri olan muhtemelen daha eski tarihli bir camiinin yerine yapılan 18. Yüzyıl eseri Şeyh Sinan Camii ve bazı tarikat dergahları-tekkeleri aynı mahallededir. Bilindiği üzere Sinan Camii restore edilmiştir. Çelik Mehmet Paşa Medresesi de bu mahalledeydi. Mehmet Paşa'nın oğlu Çelik Paşazade Ahmet Paşa'nın medresesi, Eski Yeni Camii karşısında bulunuyordu.

Kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte XVII. yüzyıl ortalarından itibaren Hacı Ahmet Mahallesinde eğitim veren ancak sonradan burada ders veren ünlü alimler yetiştirmiş ve Pirkulzadeler ailesinin adını alan Pirkulzade Medresesi, XX. Yüzyıl başlarına kadar oldukça önemli alimlerin dersler verdiği bir medreseydi.

Bulgurzade/**Pirkulzade Hasan Efendi** Burdur'da doğmuştur[31]. Babası Türkistan'dan gelip Burdur'a yerleşmiştir. Damat Hüseyin Efendi ile birlikte İstanbul'da dönemin en meşhur alimlerinden ders ve feyz almışlardır. Burdur ve çevresinde zamanının en yüksek alimleri olarak

---

30 Şirvanizade İsmail Siraceddin hk. Evliyalar Şehri Amasya' isimli kitaba bkn. Sh.20-23

31 Osman Koçıbay. Burdurlu ve Burdur'da Yaşamış Olan Alimler

kabul görmüştür. Yaşadıkları dönemde Burdur'u, 'Alimlerin Merkezi' ismiyle anılır bir hale getirmişlerdir. Hacı Ahmed Mahallesi'ndeki medresede Burdurlu ve taşradan gelen öğrencilere ders vermiştir. 1885 tarihinde Burdur'da vefat etmiştir.

Damad Hüseyin Efendi (Dinari) Dinar kazasına bağlı Dazkırı nahiyesi köylerindendir[32]. Tahsilini tamamladıktan sonra Burdur'da müderrislik yaparak ve eser yazarak hayatını geçirmiştir. Eserleri, Haşiye-i Gazi Mir, Haşiye-i Celal, Risale-i Ruh, Risale-i Nefs ve sairedir. Vefatı 1885'de olup kabri Burdur'dadır.

Bulgurzade/Pirkulzade Hasan Efendi'nin oğlu **Hacı Necib Efendi**, babası gibi Burdur'da yetişen büyük alimlerdendir. Hacı Ahmed Mahallesi'ndeki medresede yüzlerce talebeye ders okutmuştur. Pirkulzade Hasan Efendi ile oğlu Hacı Necib Efendi'nin yazdığı ancak basılmamış olan eserler, Burdur'da eskiden meydana gelen büyük yangında tamamen yanmıştır.

Bu medrese bahçesine, Burdur'un yetiştirdiği büyük alimlerden Küçük Şeyh Mustafa Efendi, son derece güzel bir kütüphane yaptırmıştı. Halk, Büyük Şeyh ünvanını İbrahim Efendi'ye verirken, daha sonra yetişmiş yine değerli bir alim olan ve aynı zamanda Burdur müftülüğü yapan Mustafa Efendi'ye 'Küçük Şeyh'liği (Hoca) layık görmüştür. Eldeki bilgiler yapının 1820'lerde

---

[32] Bursalı Mehmet Tahir Bey. Osmanlı Müellifleri. Cilt I

mevcut olduğunu göstermektedir. Klasik Osmanlı Kütüphane mimarisi üslubundaki bina bu gün ayaktadır. Medresenin ayakta kalabilmiş bazı hücreleri, uzun yıllar Burdur Müze binası olarak kullanıldıktan sonra yakın tarihte yeni inşa edilen müze binasına duvarlarının üzerleri kaplanarak dahil edilmişlerdir. Bahçedeki kütüphane de Dösim Kitap satış yerine çevrilmiştir.

Çay kenarında, Ticaret Lisesi'nin yan tarafından başlayıp köprübaşına kadar olan yerin iki yakasında çok sayıda medrese bulunuyordu. Bunlardan en ünlüleri aslen Çavdır/Kızıllar köyünden olup XIX. Yüzyılın tanınmış Osmanlı alimlerinden olan muhaddis ve müfessir **Halil Burduri**'nin (1853 tarihinde vefat etmiştir.) medresesidir. Halil Efendi tahsilini tamamladıktan sonra Burdur'da ilmin neşrine hizmet eder ve eserler yazar. Vefatında Demiroğlu Hayratı kabristanına defnedilir[33]. Eserleri, Usul-ü Hadisten İrşadü'l-Kari isminde Aliyyü'l-Kari Haşiyesi, Nahivden Gunyetü'l-Ebsar isminde Netayicü'l Efkar Haşiyesi, Kıraatten Nüveyri Haşiyesi, Tefsir-i Kazi'nin ekseri yerlerine talikat, Mutavvel'in ekseri yerlerine talikat vs. dir.

Burdur'da doğup büyüyen ve I. Abdulhamit tarafından idam ettirilen Sadrazam Halil Hamit Paşa'nın

---

[33] Günümüzde Defterdarlık, Ticaret ve Sanayi Odası ile Devlet Hastanesi'nin bulunduğu yerdeki mezarlık. Mezarlığın arazisi, Burdur'un köklü ve zengin ailelerinden Demir/Timuroğulları tarafından bağışlandığı için "Demiroğulları Makberesi" olarak bilinmektedir.

medresesi ki, paşa bu medreseye aynı zamanda bir kütüphane tesis etmiştir, sonraları burada ders veren ünlü müderris Çeşmecizade'den dolayı Çeşmecizade Medresesi olarak anılmaya başlamıştır.

"Çeşmecizade" Mehmet Şükrü Efendi ile ilgili olarak anlatılagelen bir menkıbe şöyledir. Çeşmecizade Mehmet Şükrü Efendi ile sürekli karşı karşıya gelen İshak Efendi isminde bir zat varmış. Her ikisi de birbirlerine karşı büyüklük taslar, üstünlük iddiasında bulunurlarmış. Bu iki zat bir gün tesadüfen "Muhaddis Köprüsü" denilen yerde karşılaşmışlar. Her ikisi de birbirlerine takdir ve iktidarını teslim ettirecek bir keramet göstermeyi arzu ederlermiş. Köprü üzerinde birbirleriyle selamlaştıktan sonra Çeşmecizade, "İshak Efendi bak!" demiş ve köprünün altından akan suyu göstererek "Kıf ya ma! (Dur ey su!)" diye suya hitap etmiş. Akan su, derhal durarak köprü önünde toplanmaya başlamış. Suyun durarak birikmesine hayretle bakan İshak Efendi'ye "İshak! Haydi söyle de şu dere yoluna devam etsin.", demiş. İshak Efendi, bu keramet karşısında bir şey söylemeyerek Çeşmecizade'nin ellerine kapanmış. İlm-i zahirdeki kudretine rağmen bu derece manen kuvvetli olamadığını itiraf ve teslim ederek Çeşmecizade'nin manen büyüklüğünü kabul etmiş.

"Çeşmecizade" lakabı ile tanınan Mehmet Şükrü Efendi, yaşadığı dönemde Burdur'un en büyük ve saygıyla

anılan alimlerindendir[34]. Mühim ve kıymetli eserleri, Burdur'da meydana gelen yangınlarda yanmıştır. Derslerini Burdur Çayı kenarında Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın tahminen 1783 tarihinde yaptırdığı ancak "Çeşmecizade" ismiyle bilinen medresede vermiştir. Bu medreseye aynı tarihte Sadrazam Halil Hamid Paşa, bir de kitaplık yaptırmış ve çok sayıda kitabı vakfetmiştir. "Çeşmecizade" Mehmet Şükrü Efendi, 1839 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Burdur'un en eski mezarlığı olan "Öküz Battı" mezarlığındadır.

Çelik Mehmet Paşanın torunlarından Hacı Mahmut Bey Medresesi, çay boyunda bulunuyordu.

Yine Burdur'un içinden tanınmış alimler çıkmış olan sülalelerinden Kalkanizadelerin medreseleri de bu civardaydı.

Son derece kıymetli ilim adamları yetiştiren Urgancızade Medresesi'nin ünü Anadolu'ya yayılmıştı. Öyle ki çevre illerden gelen birçok öğrenci buradan icazet almışlardır. Anadolu'da bulunan mimari eserlerle ilgili değerli çalışmaları bulunan Halil Edhem Bey, XX. yüzyıl başlarında Burdur'daki medreselerden bahsederken bunlardan Pirkuluzade ile Urgancızade medreselerinin mimari değeri olduğunu belirtir. Ne yazık ki Urgancızade Medresesi'nden de geriye hiç bir iz kalmamıştır.

---

[34] Osman Koçıbay. Burdurlu ve Burdur'da Yaşamış Olan Alimler

1820 yılında tutulan bir vakıf kaydında yardım gören medreselerden bazıları şunlardır. Müftüzade Ali Efendi Medresesi, Çallı Ahmet Medresesi, Karamanlı Ahmet Efendi Medresesi, Pirkuluzade Mehmet Efendi Medresesi (diğer isimleriyle Pigolzade Necip Efendi Medresesi, Bulgurlu Medresesi), Büğdüzlü Mehmet Efendi Medresesi, Şeyh Alizade Medresesi (Şeyhzadelerden), Kara Senir Medresesi, Borlulu (?) Medresesi, Kalkanizadeler Medresesi.

Taşdemir Camiinin ilk inşa tarihi bilinmemekle birlikte; elde mevcut bazı arşiv belgelerinden, yapının XIX. yüzyıl ortalarında mevcut olduğu ve bitişiğinde de bir medrese bulunduğu anlaşılmaktadır.

Burdur'da XIX. yüzyılda mevcut olan medrese, mektep ve muallimhaneler şunlardır. Abdulkadir Ağa Medresesi (Çarşıda), İlyas Ağa Medresesi (Çarşıda), İsmail Ağa Medresesi (Çarşıda), Hacı Mahmud Bey Medresesi (Debbağhane Mahallesi), Hacı Osman Ağa Medresesi (Debbağhane Mahallesi), Abdüllatif Medresesi (Derslik Mahallesi), Mustafa bin Ahmed Medresesi (Derslik Mahallesi), Medrese-i Münif (Derslik Mahallesi), Hacı Osman Ağa Medresesi (Hacı Ahmed Mahallesi), Hacı Ömer Medresesi (Hacı Ömer Mahallesi), Halil Paşa Medresesi (?), Kavaklı (İlyas ve İsmail Kethüda) Medresesi (?), Hacı Süleyman bin Ebu Bekir Medresesi (Karasenir Mahallesi), Muhyiddin Ağa, Veliyüddin medreseleri (Karasenir Mahallesi), Abdullah Bey, Müfti Şeyh Ali Efendi, Hatice Hatun medreseleri (Kuyu

Mahallesi), Recep Çelebi Camii yanında Mahmud Bey ve Mahmud Çavuş Medresesi, Şeyh Sinan Mahallesinde Çelik Mehmed Paşa, Şeyh Ömer Efendi, Şeyh Sinan medreseleri, Üçdibek Mahallesinde Ahmed Paşa Medresesi, ve Yenice Mahallesinde Halaccı Medresesi.

1839'da Burdur'da Mer'aşizade el-Hac Ahmet Efendi zaviyelerine de taâmiye olarak aylık 150'şer kuruş tahsisat verilmiştir[35].

1860'da Debbağhane (Tabak) Mahallesi Menzilhane civarında Piri Baba denilen Piri Mustafa Efendi Zaviyesi zaviyedarlığı ile evkafı bulunduğu arşiv kayıtlarından anlaşılıyor.

Burdur'da, XIX. yüzyılın son yıllarından, İstiklal Savaşı'nın ilk yıllarına kadar öğretimde bulunmuş 49 iptidai ile bir tane anaokulu hizmet verir[36]. Meşrutiyet yıllarında başlayıp yıkılışa kadar devam eden savaşlar ve 1914 Burdur depremi, eğitim öğretimin yaygınlaştırılmasını kesintiye uğratır. Bu olumsuz şartlara rağmen birçok okul Kurtuluş Savaşı yıllarına kadar öğretimini sürdürür.

---

[35] Evkaf-1 Hümayun Nezareti' nin Kurtuluş Tarihi ve Nazırların Hal Tercümeleri. ibn'ül-emin Mahmut Kemal Hüseyin Hüsametdin. Sadeleştirerek Neşre Hazırlayan. Nazif Öztürk

[36] Ersin Çora. Osmanlı Dönemi'nde Burdur'da Modern Temel Eğitim Kurumları. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya. 2015

Burdur'da modern eğitim öğretim kurma çalışmaları hakkında 25 Mart 1899 tarihine ait Konya Maarif Müdüriyeti'ne Isparta, Burdur ve Teke sancaklarıyla bazı kazalarda yapılan teftişleri anlatan bir rapor ilgi çekici bilgiler içermektedir[37]. "*Vilayet dahilinde mükemmel bir iptidai yoktu. İsmi iptidai olanlar sıbyan mekteplerinden farksızdı. Görev yapan muallimler yetersizdi. Öğretmenlere maaş veren ve onları atayan mahalle veya köy ahalisi olduğundan muallimler maarif idaresi ve maarif müdürünü tanımıyorlar. Öğretmenlerin birçoğunun ehliyetnamesi bulunmuyordu. Biraz Kur'an-ı Kerim okuyabilenler köylü tarafından alim olarak kabul edilip, bu okullara öğretmen olarak atanıyordu. Öğretmenlerin ancak yüzde onu yazma biliyordu. Sıbyan mektebi öğretmenlerine niçin yazma öğretmiyorsun diye sorulduğunda kendilerinin iptidai öğretmeni olmadıklarını söylüyorlardı. Öğrencileri ödüllendirme diye bir şey yoktu. Eğitimde kullanılan tek yöntem dayaktı. Aileler çocuklarının dayak yemelerine ses çıkarmıyorlardı. Zaten anne babalar çocuklarını bir şey öğrensin diye değil başlarından savmak için okula gönderiyorlardı. Çocuklar üç beş yıl okula devam ederlerse ancak biraz okuma öğrenebiliyorlardı. Sıbyan mektebini bitiren 10-12 yaşlarındaki çocuklar medreselere devam ediyorlardı. Medresede eğitim gören bir çok çocuk okuma dahi bilmiyordu. Genellikle köy ve kasabalarda bulunan iptidai mektepleri tek bir odadan*

---

[37] Çora, agt. Sh.64-65

ibaretti. Bu odaların içleri dar ve rutubetli olduğundan çocukların sağlıklarını olumsuz etkiliyordu. Bu mekteplerde ancak yirmi öğrenci eğitim görebilecekken 100 bazen 200 öğrenci okula kaydediliyordu. Bunun neticesinde okulda ders işlenemeyecek kadar çok gürültü oluyordu. Yoksulluk nedeniyle çocuklar ayakkabısız okula geliyor, öğle arasında evden getirdikleri yemekleri sınıfta, oturdukları yerde yiyorlardı. Bu da sağlıklarını olumsuz etkiliyordu. Okula devam eden kız ve erkek öğrencilere yalnız Kur'an-ı Kerim ve tilavet öğretilmekteydi. Bunun yanında bazı okullarda çocuklara rakam öğretildiği, münşeat yazdırıldığı, Arapça örnek fiil çekimleri olan emsile ve binaya başlandığı hatta nadir de olsa öğrencilere acem basması kitaplardan yazı yazdırıldığı da oluyordu".

Çeşitli medreseler ile eski sadrazamlardan Derviş Mehmet Paşa tarafından yaptırılıp çok sayıda kitap vakıf edilen, zamanla kubbesindeki kurşunlar bile talan edilerek metruklaşan, Oluklar Altı Kütüphanesi diye de anılan ve bir ara ahır haline getirilmiş olan tarihi kütüphane Şeyh Sinan Mahallesinde, Oluklar Altı Caddesinde, Şeyh Sinan Camii karşısında Hoca Balı Hamamı bitişiğinde yer almaktadır[38]. 1899 tarihli Maarif Salnamesine göre kuruluş tarihi 1770-1771'dir. Vakfiyelerden anlaşıldığına göre, buradaki kitaplar başka yerlere nakledilmiş, bina mütevelliler elinde kalmıştır. Mütevelliler ise, binanın

---

[38] Birol Yılmaz. Antikçağ'dan Günümüze Burdur Kütüphaneleri

kubbesini yıkarak ahşap çatı ve tavan yapmak suretiyle binayı tahrip etmişlerdir. Bu kütüphane, kitap sayısı itibarı ile mevcut kütüphanelerin en zenginidir. Derviş Mehmet Paşa Kütüphanesi ise birçok kütüphaneden farklı olarak vakfiyesinde her gün açılacağı bildirilmiştir. Vakfiyede ayrıca, hafız-ı kütüplerin kütüphanede ders okutabilecek alim kimselerden seçilmesi, kütüphanede dini faaliyetlere yer verilmesi, kütüphanede her gün Buhari okutulması ve kütüphanede belli zamanlarda tatlı dağıtılması hususları yer almaktadır.

Küçük Şeyh Mustafa Efendi (1761-1828)'nin babasının adı Ali'dir[39]. Burdur'un köylerindendir. Burdur'da uzun yıllar müderrislik yapmış, ayrıca iki defa Burdur müftülüğünde bulunmuştur. İlk müftülük görevine 1818'de getirilmiştir. Bir ara görevden alınması onu son derece mütessir etmiştir. İstanbul'da bulunan ve devrin tanınmış ulemasından Arvallılı Mustafa Efendi'nin araya girmesi sonucunda, şeyhülislamın olumlu yaklaşması görevine tekrar başlamasını sağlamıştır. 1828 yılında öldüğü sırada bu göreve devam ediyordu. Burdur halkı ona Büyük Şeyh İbrahim Burduri'den ayırt etmek için Küçük Şeyh unvanını vermiştir. Tahsilini İstanbul'da tamamladığına dair belirtiler vardır. Eserlerindeki bazı kayıtlardan, zamanın son derece değerli alimler yetiştiren Hadimizade ailesi fertlerinden ilim tahsil etmiş olduğu izlenimi doğmaktadır. Burdur'da babasının yaptırdığı ve

[39] Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları

sonradan ders veren müderrislerden dolayı *Pir Kuluzade Medresesi* ismini alan bu günkü Arkeoloji müzesinin olduğu yerde bulunan medresede ders veriyordu. Müze bahçesinde bulunan ve önceleri kitap satış mağazası olarak ve halen sergi odası olarak kullanılan bina Küçük Şeyh'in 1822'de yaptırdığı kütüphanedir. Oldukça güzel bir yapıdır ve klasik Osmanlı kütüphane mimarisinin güzel bir örneğidir. Bu medreseden ayakta kalabilmiş olan talebe hücreleri ne yazık ki müze yapılırken yıkılmış veya üzeri kaplanarak yok edilmiş ve böylece tarihi bir miras daha yok edilmiştir.

Burası ayrıca, Bulguroğlu Kütüphanesi adıyla da bilinmektedir[40]. 1971 Burdur depreminde ağır hasara uğramış, 1972 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce onarılmıştır. Kare şeklinde bir kaide üzerine kurulmuş olup, kubbeli ve tek bir mekandan oluşmaktadır.

Mustafa Efendi'nin zamanın fetva verebilen ve ilmi seviyesi oldukça yüksek bir alimi olduğu anlaşılıyor.

Küçük Şeyh, daha ziyade tefsir ve fıkıh ilmiyle ile uğraşmıştır. Nitekim eserlerinin birçoğunun kaybolmasına rağmen günümüze intikal etmiş olanları daha ziyade Kur'an'ın çeşitli ayetlerinin tefsiri üzerine kaleme aldığı risalelerdir. Anlatılır ki, fıkıh ilminde sahip olduğu şöhret dolayısı ile II. Mahmut onu bir meselenin halli için

---

[40] Birol Yılmaz. Antikçağ'dan Günümüze Burdur Kütüphaneleri

İstanbul’a çağırır. En kıymetli talebelerinden Uluborlulu Ahmet Efendi’yi de yanına alan Şeyh, Dersaadet’e yollanır. Bir Cuma günü Padişah onun camide ders vermesini ister. Ancak Şeyh’i tanımamaktadır. Hoca kendisi kürsüye çıkmayarak talebesini kürsüye çıkartıp ders verdirir. Ahmet Efendi, Hadid suresinin 16 ayetini tefsir eder. II. Mahmut, dersi son derece beğenir. Musahibine, Küçük Şeyh zannettiği Ahmet Efendi hakkında sitayişkar sözler söyler. Musahip onun asıl hoca olmadığını talebesinden biri olduğunu söyleyince Ahmet Efendiyi huzuruna çağırtır. Takdir eder. Hocayı da yetiştirdiği talebeden dolayı ödüllendirir. Şeyh, saraya ait bir evde kalır ve meseleyi hallederek Burdur’a döner.

Küçük Şeyh, kütüphanesine 500 cilt kitap vakfetmiştir. Eşi Hatice Hanım da ilimle uğraşan ve ilmi teşvik eden bir hanımdır. Hatta Burdur El Yazmaları içinde günümüze intikal eden bir eserin onun tarafından yazıldığı, yani müntensihinin Hatice Hanım olduğu görülmektedir. Hatice Hanım ayrıca eşinin Kütüphanesine çok sayıda kitap vakfetmiştir. Yine Burdur'un tanınmış ailelerinden, aynı zamanda bir müderris olan Gök Hüseyinzade'lerden Ahmet Nazif Efendi 100, Dervişzade'lerden Abdurrahman Ağa 200, Kazancı Hafız Efendi 100 ve Mahmut Çavuş 100 kadar kitabı bu kütüphaneye 1828 yılında vakfederler.

Şeyhzade Ömer Efendi (Burduri), Ali Efendi'nin oğludur[41]. Bu ailenin yetiştirdiği ve ilim bakımından üst seviyeye ulaşmış ferdi Ömer Efendidir. Çelik Mehmet Paşa Medresesinde uzun yıllar müderrislik yapar. Birçok vakfın yöneticisidir. Ispartalı olup aslen Seyyid Şerif Cürcani evladından gelen bir ailenin kızı olan Emine Hanımla evlenir ve bu evlilikten kendisi gibi birer ilim adamı olan Hüseyin Esad, Ali Emin ile Süleyman Raşit adlı üç erkek evlat sahibi olur. Ömer Efendi'nin vefat tarihi ihtilaflıdır.1839 yıllarına doğru olması kuvvetle muhtemeldir. Mezarı Şeyh Sinan Camisi haziresindedir.

Oğullarından Ali Emin Efendi daha sonra Isparta'ya göç eder. 1854 tarihinde, Burdur Askerlik dairesinde ortaya çıktığı söylenen bir yolsuzluk nedeniyle, Ali Efendi ile bazı şahıslar yargılanırlar. Ali Efendi dahil bu kişiler sürgüne gönderilirler. Ali Efendi'ye aile çiftliği olan ve bu gün terk edilmiş durumdaki Lengüme Köyü ile Sala Köyleri sınırları içinde kalan Sorkun köyünde oturma cezası verilir. Ne var ki, Ali Emin Efendiyle diğer şahısların suçsuz oldukları sonradan anlaşılır.

Ömer Efendinin günümüze intikal eden eserleri devlet tarafından Burdur'dan alınarak çeşitli kütüphanelere (Süleymaniye, Konya'ya) nakledilmiştir. Ayrıca annesi Emine Hanım, ailesinden intikal eden ve amcası Hüseyin Ispartavi'nin müntensihi (Kopya ettiği) olduğu bazı eserleri Burdur'un en büyük kütüphanesi olan Derviş Paşa

---

[41] Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları

Kütüphanesine vakfetmiştir. Ne var ki, kütüphanenin medrese içinde yer alması ve Cumhuriyet'ten sonra medreselerin kaldırılması ile mevcut kitaplar Halkevine devredilmiştir[42]. Halkevlerinin mallarının hazineye devredilmesi ile kitaplar maliyeye, oradan da Burdur Lisesi'ne verilmiştir.

Hüseyin Esad Efendi 1840 yılından itibaren Burdur'un önde gelen şahsiyetlerinden birisidir[43]. Derviş Mehmet Paşa Kütüphanesinin hafız-ı kütübüdür. Aynı zamanda Çelik Paşa'nın Burdur'da bulunan vakıflarını yönetmektedir. Şeyh Sinan Camisinde imamlık vazifesini uzun yıllar sürdürmüş olduğu sicil kayıtlarından anlaşılıyor. Kardeşleri Ali Emin ve Süleyman Raşit ile birlikte çok sayıda kitabı hafız-ı kütüplüğünü yaptığı Derviş Paşa Kütüphanesine vakf etmiştir. Bu kütüphanenin gerçek adı unutulmuş, uzun seneler Esad Efendi yönettiği için Esad Efendi Kütüphanesi adıyla anılır olmuştur. Esad Efendi 1873 yılında vefat eder. Mezarı Şeyh Sinan Camii haziresindedir. Bazı eserleri zamanımıza intikal etmiştir. Bunlardan birisi de Menakıbu'l Abdülkadir Geylani'dir. Oğullarından Ömer Efendi, Burdur Evkaf Dairesinde memurluk yapmıştır.

Hacı Mehmet Emin Efendi Esad Efendinin oğlu olan Ömer Efendi'nin oğludur[44]. 1875 yılında Burdur

---

[42] Bayram Çetin. Burdur Kent Coğrafyası Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum. 2007

[43] Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları

[44] Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları

Şeyh Sinan (Sinan) Mahallesinde doğmuş, Burdur'da başladığı eğitimini Konya'da tamamlamıştır. Konya'da bir müddet ikamet ettikten sonra Burdur'a geri dönmüştür. Nakşibendi tarikatına ait Burdur'da bulunan ve Sultan Hocası adıyla da bilinen büyük alim Sinan-ı Hamidi'nin kurduğu zaviyenin son şeyhidir. Bu tekke Sinan Camisi'nin batısında duvar komşusu idi. Hacı Emin Efendi topal olduğundan 'Topal Emin Efendi' adıyla da anılır. Bir asra yakın bir ömür sürmüştür. Koş soyadını taşıyordu.

Bu ailenin vakıf giderlerini Sorkun Köyü çiftliği karşılıyordu. Aynı zamanda çiftlik de ailenin bir kütüphanesi vardı. Sonraları hırsızlarca talan edilen bu kütüphanenin son derece kıymetli kitapları, çeşitli yollarla yurt dışına kaçırılmıştır. Burdur'da bir evde ele geçen bazı kitaplar ile ilgili dava kamunun ilgisizliği nedeniyle kaybedildi ve böylece iki asır boyu Burdur'a hizmet den bu ailenin son mirası da elden çıkmış oldu. Ailenin tamamına yakın bölümü, İstanbul ve İzmir'e göç etmişlerdir.

XX. Yüzyıl

1901'de Burdur'daki Rum ve Ermeni kiliseleri tamir edilir. 1903'te Burdur Hükümet binası yeniden inşa edilir ve aynı yıl Burdur Yoğurtcu Mahallesindeki Rum Penayia Kilisesi ve mektebi tamir edilir. 1904'te Burdur Cercin köyü civarındaki boş dağlardan Ispartalı Papaz Yakomi krom madeni çıkarır ve yarısını ihraç ederken kalan yarısını Darülaceze'ye bağışlar. 1906 tarihinde Baki Beyzade Ali Haydar Bey'e Burdur Gölü'nde mauna işletmek üzere bir küçük istimbot işletme imtiyazının verildiği görülmektedir[45].

Burdur idadisi 1906 yılında mevcut bulunan üç sınıflı rüştiyeye iki sınıf daha eklenerek 5 Yıllık idadiye çevrilir[46]. Yapı bugün Burdur ilköğretim Okulu olarak hizmet verip özgünlüğünden bir şey kalmamıştır. Mehmed Şükrü Efendi'nin Burdur İdâdîsi'nin ilk senesine ait şehâdetnâmesinin altında 27 kişinin mührü bulunmaktadır.

---

[45] İstimbot (İng. Steamboat), buharla çalışan küçük vapur. Osmanlı Devleti'nin almış olduğu ilk buharlı geminin personeli İngilizdi ve Mister Kelly adlı bir İngiliz subayın idaresindeydi. II. Mahmud, bu gemi ile Şubat 1829 tarihinde Tekirdağ'a seyahat etmişti. Seyahati esnasında havanın bozması ve bu şartlar altında kaptanın gösterdiği meharet ve soğukkanlılık, II. Mahmud'un hoşuna gitmiş, üç defa mükâfat ve iltifat görmüştü.

[46] A. Şevki Duymaz. II. Abdülhamit Dönemi İmar Faaliyetleri. Doktora Tezi. SDÜ. Isparta. 2003

Bu durum idâdî öğrencilerinin ciddi bir sınava tabi tutulduklarını göstermektedir.

Yeşiltepe Rumların mezarlığıydı. (Eski) Devlet Hastanesinin olduğu yerde eskiden Ermeni mezarlığı vardı.

3 Ekim 1914'te meydana gelen şiddetli deprem sonucunda Burdur'da tahminen 1500'den fazla insan hayatını kaybetmiş, evlerin üçte ikisi tamamen yıkılmış, geri kalanlar ise kullanılmayacak hale gelmiştir[47]. Şehrin başta Ulucami olmak üzere Şeyh Sinan, Kara Senir, Divan Baba, Saden, Hecin Dede, Çakmak, Taş, Selimoğlu, Gazi ve Ağıl camileri ile Saat Kulesi bu depremde tamamen yıkılmış ve daha sonraki tarihlerde yeniden yapılmışlardır. Bu deprem şehrin ekonomik ve ticari yönden geri kalmasına da sebep olmuştur. Tamamen yıkılan şehri imar etmek için Avusturya'dan şehircilik uzmanları getirilerek şehrin imar planı yaptırılmıştır (1915). Depremin arkasından gelen kısa süreli İtalyan işgali (1919-1921) ve daha sonra 1923'te 250 dükkanı tamamen yok eden yangın yüzünden Cumhuriyet döneminin başında Burdur küçük ve nüfusu az bir yer haline gelir. Bu dönemde sancaklar vilayet haline dönüşürken Burdur da yeni teşkil edilen vilayetin merkezi olur.

---

[47] Seda Şimşek Tolacı. Burdur'u Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2009

(1914–1915) tarihli Konya vilayeti salnamesinde şu bilgilere yer verilir[48]. "Burdur'a odun ve kömür gölün karşısındaki köylerden kayıklarla nakledilirdi. Bu şehrin asıl ismi 'Türkmen Halis'tir. Burdur kasabasının şimali hariç etrafında mezarlıklar vardır. Memlekette 3 tabip, 1 aşı memuru ve 'Sıhhat', 'İstikamet' ve 'Isparta' adında 3 eczane vardır. Yaşam süresi 55–60 olup havası güzel köylerde bazı kişiler 70–80 yaşını bulur. Kazada 100 yaşını geçmiş olan 300 kişi vardır. Burdur livasında 1 Osmanlı lirası 125 kuruş, mecidiye 20 kuruş olarak işlem görür. On para ve metelik on iki para eder. İngiliz lirası 136 kuruş olarak işlem görür. Burdur'da dimlit, merzivanid, deve gözü, kadın parmağı, razaki, çavuş üzümü, kuş tırnağı, büzgülü, gevrek, akça kara, kaşıklı, beyaz dimlit ve karca tipi üzümler yetişir. Merkezdeki bağlar; Dört Ayaklı, Akdere, Ortakır, Halil Ağayetti, Hamam Bendi, Koca Bağbaşı, Hıdırilyas, Hacı Hüseyin Köprüsü, Kayapınar, Hıristiyan Kabri, Kaçbaşı, Sığır Yolu semtlerinde bulunmaktaydılar. Burdur ahalisi 'Burdur Bankası' isminde bir banka kurulması için girişimde bulunmuştur. Burdur arpa ve buğdayı Baradız (Baladız-Gümüşgün) ve Çardak Tiren İstasyonuna ve Antalya iskelesine taşınır. Burdur'da Şeyh Bedrettin mezarı civarında vakfı bulunan bir cami (Ulu Camii) ve bunun civarında zahire alış satışı için duvarları kargir ancak ahşap yapılı bir lonca vardır. Kasabadan başlayıp göle

[48] Kadir ŞEKER. Milli Mücadele Döneminde Burdur'da Sosyal Hayat

kadar devam eden dağlar ve gülistanlar vardır. Burdur merkez ve köylerinde 5 adet un ve kereste fabrikası, 4 kilise, 30 değirmen, 7 han ve otel, 6 hamam, 10 çeşme, 1 şadırvan, 700 mağaza ve dükkan, 500 alaca dokuma tezgahı vardır. Çarşı suyu 86 tarihinde toprak künk ile getirilmiştir. Kaya pınar suyu 7 sene evvel getirilmiştir. Burdur ili dahilinde 1 polis komiseri ile 1 muavin ve 5 polis memuru görev yapmaktadır. Polis karakolu yapılmasına lüzum görülmemiştir."

1914 tarihinde Burdur'da 25 medresenin bulunduğu ve 1000'e yakın öğrencinin öğrenim gördüğü kayıtlara geçer[49].

İşgal esnasında, halkın gönlünü kazanmak için İtalyanlar Burdur'da dispanser açarlar, çocuklara İtalyan çikolatası ve kartları hediye ederler, halka düşük faiz ile krediler verirler, halkın arazisine bedelinin üstünde fiyat biçerek satın almaya çalışırlar, okullar açıp öğrencilere ücretsiz kitap, defter gibi malzemeler verirler. İtalyanlar halkın desteğini almak için taşımacılık işine dahi girişirler. Türk arabacılarının taşıma fiyatlarından daha ucuza halka taşımacılık yaparlar. İtalyanların bu faaliyetleri yapmaktaki amaçlarının halkın teveccühünü kazanarak işgali kolaylaştırmak olduğu açıkça bellidir. Bu işgal protesto edilmiş ise de silahlı bir mukavemet gösterilmemiştir. Bunda İtalyanların sembolik kuvvetle

---

[49] Bayram Çetin. Burdur Kent Coğrafyası Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum. 2007

Burdur'u işgal etmelerinin dışında İtalyan işgal politikasının da etkisi vardır. İtalyanlar askeri güçlerini Burdur'dan 28 Nisan 1920 tarihinde çekmiş, ancak hastane ve doktorlarını bırakmışlardır. İtalyan varlığı Burdur'da 1 Haziran 1921'de tamamen sona ermiş ve hastanelerini de boşaltmışlardır.

Antalya yolu üzerinde olması sebebiyle Ankara'ya veya Ankara'dan Antalya'ya giden birçok subay, gazeteci ve heyet Burdur'a uğrar ve burara kalır. Özellikle Dr. Burhanettin Onat (1894-1976), Dr. Lutfi Kırdar (1887-1961) ve Dr. Reşit Galip (1893-1934)'in çalıştırdığı Burdur Hilal-i Ahmer Hastanesi Kuvayi Milliye taraftarı vatansever kişilerin uğrak yeri olur. Şükrü Saracoğlu (1887-1953) ise Burdur'daki cephaneyi Köşk Cephesine taşımıştır. Mehmet Akif Ersoy (1873-1936), Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944) ve Samih Rifat (1875-1932) ise halkı Milli Mücadele'ye teşvik etmek için Burdur'a gelirler. Fransız Gazeteci Berthe Georges Gaulis de Burdur Hilal-i Ahmer Hastanesinde 10 gün kadar tedavi olduktan sonra Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere Ankara'ya gider[50]. Bu dönemde Burdur'a ayrıca Halide

---

[50] Mustafa Kemal Paşa'nın görüştüğü ve yakınlık gösterdiği gazeteci ve yazarlardan birisi de Madam Berthe Georges Gaulis'tir. Gaulis, Millî Mücadele döneminde Türkiye'ye yaptığı seyahatlerin ikisinde Ankara'ya gelerek Mustafa Kemal Paşa ile pek çok görüşme yapmak imkanı bulmuştur. Türk davasına yakınlık gösteren Gaulis'in cephe ve cephe gerisi ziyaretleri ile Ankara temasları, Millî Mücadele hareketinin

Edip Adıvar (1884-1964), Celalettin Arif (1875-1928) ve Mısır Prensesi Kadriye Hüseyin ziyarette bulunmuşlardır[51]. Burdur'da ilk hastane (30 yataklı) 1920-21 yıllarında, günümüzde Atatürk Caddesi'nde yer alan Orman İşletmeleri'nin bulunduğu yerde kurulmuştur. XX. yüzyılın başında Burdur'da en sık görülen hastalıklar

---

meşruluğunu tam anlamı ile kavramasına sebep olmuştur. Gaulis, Fransa'da yazar ıolduğu gazetelerdeki makalelerinde ve neşrettiği kitaplarında, Türk davasının meşruiyetini, onun lideri olan Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerini ve onun hakkındaki izlenimlerini anlatmıştır. Avrupa kamuoyunun bakış açısının Türkiye lehine çevrilmesinde ve Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesinde Gaulis'in faaliyetlerinin önemli katkıları olmuştur. - Cemal Güven. Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas Ve Görüşmeleri-

[51] Kahire'de doğan Prenses Kadriye (1888-1955), Hüseyin Kamil Paşa'nın ikinci eşi Melek Turhan'dan olma kızıydı. İlk evliliğini Muhammed Cemal Sırrı Bey ile 1919 yılında yaptı ve aynı yıl eşinden ayrıldı. İkinci evliliğini ise 1921 yılında İstanbul'da Muhammed Hayri Paşa ile yapan Prenses Kadriye'nin bu evlilikten Mahmud Hüseyin Hayri (d.1924) ile Samira (1922-2007) adlarında iki çocuğu oldu. 1922 yılında İstanbul'daki Huber Köşkü'ne yerleşen ve 1930 yılına kadar burada ikamet eden Prenses, bu köşkü Notre-Dame de Sion rahibelerine devrederek Kahire'ye döndü. 1952 yılında yapılan devrim sonucu tutuklanan ve yargılanan Prenses Kadriye, beraat ettikten sonra yurtdışında yaşamaya başladı. Ancak bir süre sonra tekrar yurda döndü. 16 Nisan-24 Mayıs 1921 tarihleri arasında Atatürk'ün konuğu olarak Ankara'yı ziyaret etmiş olan Prenses'in Temmuz 1921'de yayımlanmış "Mukaddes Ankara'dan Mektuplar" adlı fransız dilinde bir kitabı vardır.

sıtma, tifo, frengi gibi bulaşıcı hastalıklar ve mevsimsel hastalıklardır[52]. Pazar Mahallesindeki *Saat Kulesi,* 1936 yılında yapılmış olup Ulu Caminin 10 m. kuzeyindedir. Kesme taşlarla inşa edilmiş olan kule kare plana sahiptir. En altta dükkan olarak kullanılan bir mekan vardır. Merdivenlerle çıkılır. Zeminden aleme kadar altı boğum halinde daralarak çıkan kulede dördüncü katta her biri şehrin dört yanına bakan dört büyük saat yerleştirilmiş ve bu mekana şerefe görüntüsü verilmiştir. Saatlerin üzerinde ise dört pencereli ve piramidal çatısı alem ile nihayetlenen bir oda vardır. Saat Kulesinin yüksekliği 30 m.dir.

1918 yılında Burdur ilinde 80.000 Müslüman Türk, hepsi Türkçe konuşan, adetleri ve fiziki yapıları Türklere benzeyen, ticaret başta olmak üzere sanatkarlıkla ve tarımla uğraşan 500 Rum ve 60 Ermeni yaşamaktadır[53]. 1922 yılında da Burdur, Denizli ve Isparta'da bulunan 14 yaşından büyük gayrimüslim erkekler Burdur'da bir karışıklığa mahal vermemek amacı ile Kayseri, Erzurum ve Sivas'a nakledilirler. Bunlar 1925 yılında Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan mübadele antlaşması gereğince Mersin limanından Yunanistan'a sevk edilirler. Bir kısım Rum ve Ermeni de başka yollarla Burdur'dan 1922 yılında ayrılmışlar, Antalya'ya gelerek oradan

---

[52] Burdur Tarihi ve Anılar. Esengül Boyacıoğlu İnalpulat. Burdur Ticart ve Sanayi Odası. Burdur. 2016

[53] Ferhat Akyol. Milli Mücadele Döneminde Burdur (11918-1922). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2015

gemilerle Yunanistan’a gitmişlerdir. Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi gereği 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren de Burdur’da bulunan Rumlar Yunanistan’a göç ederler.

Şehirdeki başlıca tarihi eserler arasında Ulucami, Şeyh Sinan Camii, Kara Senir Camii, Saden Camii, Divan Baba Camii, Mustafa Hoca Camii, Hecin Camii, Taş Cami, Selimoğlu Camii, Ağıl Camii bulunmaktadır. Bu yapılar çeşitli depremlerde yıkıldıktan sonra yeniden yapıldıklarından orijinal durumlarını koruyamamışlardır. Çoğunun üzerindeki kitabelerde de 1914 depreminden sonraki onarım tarihleri verilmiş olup ilk yapılışlarına ait kitabeler bulunmamaktadır.

Hacı Rahmi Sultan’ın asıl ismi Hıdır’dır[54]. Esasen Harput’un bir köyündendir. On iki yaşına geldiğinde babasından izin aldı ve okumak için İstanbul’a, ağabeysinin yanına gitti. Nakşi tarikatındandı. Şeyhi Hacı Hasan Feyzi, ismini Rahmi olarak değiştirdi. Piri olan Hacı Hasan Feyzi (v.1885), ‘Bugün Kürdistan’da bir evliya dünyaya geldi’ diyerek Üstad Bediüzzaman (1877-1960)’ın doğumunu haber vermiştir[55].

Hacı Rahmi Sultan İstanbul’da eğitimini tamamladıktan sonra Tekirdağ’a kadı olarak tayin edilir. Ancak şeyhinin, kadılığı bırakmasını ve Burdur’a gidip

---

54 http://www.burdurkulturturizm.gov.tr/

55 Hasan Feyzi Hazretlerinin türbesi Denizli'nin Kuşpınarı Mahallesinde kendi yaptırdığı câminin yanındadır.

iman ve Kur’an’a hizmet etmesini istemesi üzerine Burdur’a gider. Orada yerleşir ve evlenir. Nasuhizade Şeyh Mehmed Balkır Efendi (1878-1964) onun talebesidir[56]. Hacı Rahmi Sultan 1916 yılında vefat eder. Hacı Rahmi Sultan Hazretlerinin türbesi Merkez Karasenir Mahallesi, Karasenir Caddesi, No/23’te Hilal Değirmeninin bitişiğindedir.

Burası 50 metrekarelik bir alana sahip olup mescit ile iç içedir. İçerisinde dolapları ve tek tip halısıyla düzenli bir görünüm vermektedir. Kabir, bir camekan içerisinde muhafaza edilmektedir.

Hacı Rahmi Sultan’ın dört oğlu bir kızı dünyaya gelmiştir, fakat çocuklarının hiçbiri hayatta değildir[57]. Torunları Münip ve Rahmi Ermiş hayattadır.

Halk arasında yaygın olan inanışa göre, hocası tarafından kendisine Hacı Rahmi Sultan ismi verilir. Bir takım keramet ve olağanüstü olaylar neticesinde Denizli’de seyr-i sülukunu tamamlayarak Burdur’a irşad ile vazifelendirilerek gönderilir. Yine halk arasında zahiri

---

[56] Şeyhliği bırakıp Üstad'a talebe olan Nasuhizâde Şeyh Mehmed Efendi, Burdur'da telif olan *Nurun İlk Kapısı* isimli eserinin kâtipliğini yapmış ve Üstad Hazretleri'nin hizmetinde bulunmuştur.

[57] Hacı Ahmed Efendi 1914-1920 (?) yılları arasında Burdur Belediye Reisliği yapmıştır. Hacı Rahmi Sultan Hazretleri'nin oğlu, TBMM Birinci Dönem Burdur Mebusu Müftü Halil Hulusi Efendi'nin kardeşidir.

alimlerle bazı tartışmalarının olduğu ve bu tartışmalardan galibiyetle çıktığı konuşulur.

Anlatıldığına göre, Hacı Rahmi Sultan, İstanbul'da eğitim gördüğü sırada Hasan Feyzi Hazretleri tarafından kalp gözüyle görülmüş, Allah dostu bir insandır[58]. Kendisini talebe yapmak isteyen Hasan Feyzi Hazretleri İstanbul'da birini görmüştür. Yeşil Baba adındaki öğrencisini yolladığında kendisine adres falan vermemiştir. Sadece "İstanbul'a git Rahmi'yi getir" demiştir. Yeşil Baba İstanbul'da Galata Köprüsü üzerinde hocası ile rabıtaya girmiş ve Rahmi Sultan'ın nerede olduğunu hocasından öğrenmiştir.

Hacı Rahmi Sultan'ın türbesi dini günlerde, arife günlerinde ve bayramlarda yoğun olmak üzere ziyaret edilmektedir. Eskiden bu türbeye çaput bağlama, mum yakma, para atma gibi adetler ile ziyaretler yapılırmış. Ancak Hacı Rahmi Sultan'ın türbesinin bulunduğu arsanın sahibi Burdur Müftülüğü ile görüşerek bu adetlerin sonlanmasını sağlamıştır.

Hacı Rahmi Sultan'ın, talebe iken hocasının kalp gözü ile fark edilip İstanbul'a davet edilmesi, Yeşil Baba'nın İstanbul'da gideceği adresi bilmemesine rağmen

---

[58] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

eliyle koymuş gibi Hacı Rahmi Sultan'ı bulması, Hacı Rahmi Sultan'ın saydığı imamların Salih imamlar olmadığını söyleyen Yeşil Baba'nın Rahmi Sultan'ı papaza götürüp Hıristiyanlar listesinde o imamların isimlerini göstermesi ve Denizli'ye geldikten sonra hocası tarafından hücreye kapatılan Rahmi Sultan'ın kırk gün aç susuz o hücrede kalıp kırkıncı gün hocasının elinden içtiği çorbayla uyanması, hakkında anlatılan başlıca menkıbevi olaylardır.

Hacı Rahmi Sultan'ın mezarının bulunduğu yere değirmen yapmak isteyen adam mezarın bulunduğu yeri kazarken, kefeni bozulmamış, eti çürümemiş bir insan cesedi görür. Bu mezarın Hacı Rahmi Sultan'a ait olduğunu anlar ve mezarın hemen yanı başından bir duvar çekerek mezarı güvene alır.

Dörtayak Türbesi şehir merkezinde Hıdırlık (Hızırilyas) denilen mevkide yer alır[59]. Muhtemelen XIV. veya XV. yüzyıla aittir. Türbe Dört Ayetli, Dört Ayaklı ya da Hıdırlık Türbesi adlarıyla bilinmektedir. Türbe, köşelerinde dört büyük taş ile yere oturtulmuştur. Yapının dört ayak üzerine oturtulmasından dolayı ismi Dört Ayaklı olarak da söylenmeye başlanmıştır. Tamamı kesme taştan yapılmış olan türbe altta kare planlı olup kapı eşiğinden yukarısı sekizgendir. Piramit çatılı bir külahla üzeri örtülmüştür. Türbenin köşelerinde kareden sekizgene

[59] Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977

geçilen köşe pahları büyük üçgen satıhlar halinde olup pahların başladığı hizada doğu ve batı kenarları dikdörtgen iki küçük pencere açılmıştır. İç kısımda tamamı sekizgen planlı olup duvarlar içte sıvasız ve dışta olduğu gibi kesme taştır. Güney kenarda mihrap yer alır. Mekanın üzeri içten kubbe ile örtülüdür. Bu türbe Vakıflar Genel Müdürlüğünce 1984 yılında restore edilmiştir.

Burdur'da Hıdrellez denilen bahçe içerisindeki bu türbenin kitabesi bulunmamaktadır. Kime ait olduğu kesinlik kazanamamıştır. Türbenin üzeri içten kubbe, dıştan külah ile örtülüdür. Büyükçe bir bölümü toprağa gömülü ve yıkıktır. Sekizgen bölüm daha yüksektir nişler içinde üstü mukarnas dolgulu mihrap vardır.

Dört basamaklı bir merdivenle çıkılan kapısının önünde küçük bir sahanlık bulunmaktadır. Türbenin alt kısmında mumyalık bölümü vardır. Her iki bölümü ahşap bir döşeme ayırmaktadır.

Anlatılır ki, Dört Ayetli türbesinde yatan zat, Kore Savaşı'na gider[60]. Savaşta esir düşen Erzurumlu bir askeri kurtarır. Asker kendisini kurtaranın kim olduğunu ve nereden geldiğini merak edip sorar. Adam adının Dört Ayetli olduğunu, Burdur'dan geldiğini söyler. Asker savaştan sonra Erzurum'a, bir süre sonra da kendisini kurtaran adamı ziyaret etmek için Burdur'a gelir. Dört

---

60 Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

Ayetli adında birini sorar. Din ehli biri tarafından Dört Ayetli türbesine götürülür. Asker türbeyi ziyaret edip, dua eder ve geri döner.

Burdur'un doğusunda Selimzade Camisi'nin yanında, minare kaidesine bitişik olan türbe, kitabesine göre l886 yılında **Selimzade Hacı İsmail** için yaptırılmıştır. Türbenin yuvarlak kemerli kapı kitabeliği üzerinde kitabesi bulunmaktadır. *"Sene 1304 Kesretü hayral ve meberret Tam iden Selimzade Haca İsmail Ağanın revzalarıdır"*

Türbe kesme taştan yapılmış olup, kare bir plan gösterir. Üzeri kubbe ile örtülmüştür. Minare kaidesi yanındaki yuvarlak kemerli bir kapıdan içeriye girilmektedir. Türbenin doğu ve batı kenarlarında dikdörtgen iki küçük pencere açılmıştır. Türbe ile yanındaki caminin pencereleri arasında mimari yönden büyük bir yakınlık bulunmaktadır.

Ve Diğerleri

Şehir merkezine 13 km. mesafede bulunan *Günalan* (Lengüme) köyündeki Hacı Musa Camii, orijinal olup ibadete açıktır. Kitabesine göre, H. 1309 / M. 1892 yılında inşa edilmiştir.

Bani-i Sani Hacı Musa'nın olsun ruhu şad
Yaptı işbu camiyi gelin namaz kılın sala
Yazdı tam tarihini Naf-i ziyade dilnişin
Pek güzel yapıldı idman eyle bu beyti huda
Sene 15 Şaban 1309 (M. 15 Mart 1892)

'Bani-i sani' ifadesinden hareketle, bugünkü yapının, daha önce mevcut olan bir caminin yerine yapıldığı anlaşılmaktadır. Rivayete göre, camiyi yaptıran Hacı Musa gümrük muhafızlığı görevinde bulunmuş bir kişidir. Görevi esnasında, ayrıntıları bilinmeyen bir olayda yüklü miktarda bir ganimet elde etmiştir. Dürüst bir kimse olduğu anlaşılan Hacı Musa, bu parayla bir cami yaptırırsa günaha girmekten kurtulup kurtulmayacağını zamanın müftüsüne danışmış, müftü de eğer bir cami yaptırırsa sevap kazanmayacağını ancak günaha da girmeyeceğini söylemiştir. Bunun üzerine Hacı Musa kendi köyüne bu camiyi inşa ettirmiştir. Ancak küçük bir köy olan Günalan'da özellikle süslemeleri açısından son derece anıtsal böyle bir caminin bulunması ilginçtir.

Son cemaat yerinin doğu bölümünün önünde, günümüzde beton bir lahit şeklinde düzenlenmiş ve

yapının banisine ait olduğu rivayet edilen bir mezar alanı mevcuttur. Lengüme Camii'nin, Dengere Camii ile birlikte, Burdur ilindeki süsleme açısından en önemli iki yapıdan biri olduğu ileri sürülür.

Şehre 15 km. mesafede bulunan *Suludere* köyünde bulunan Şeyh Hamza Zaviyesinin Cumhuriyet dönemine kadar varlığını sürdürmüş olduğu görülür[61]. Hakkında menkıbelerden başka bir bilgi olmayan Şeyh Hamza'nın zaviyesine vakıflar tahsis edilmiş, bu vakıflar zamanla bir şekilde elden çıkmış olsa da zaviyenin hayatiyeti Cumhuriyete kadar devam etmiştir[62]. Şeyh Hamza, eskiden zaviyesi içinde bulunan türbesinde yatmaktaymış. Harap olmuş türbesi yakın tarihlerde Emekli kaymakamlardan Faruk Melli tarafından yıkık duvarları üzerine yeniden inşa ettirilerek ziyarete açılmıştır. Ancak zaviye tamamen yok olmuştur.

Burdur'da Dorum Dede, Yatık Baba ismi bilinen şahsiyetlerdendir. Burdur'un fethine katılan Hasan Dede'nin Üç Dibek Mahallesinde zaviyesi olduğu görülür.

Burdur'daki Ahi Musa Zaviyesi Burdur köylerinde geniş vakıf arazilerine sahipti.

---

61 Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

62 Hayati Kuzucu. Burdur Suludere Köyü Ve Şeyh Hamza Zaviyesi

İl merkezine 19 km. mesafede bulunan *Bereket* köyü yakınlarında Kilimli Baba'dan söz edilir.

İl merkezine yedi km. mesafedeki *Askeriye*'nin eski ismi eski yer anlamına gelen Eskiyere'dir. Köyde iki türbe bulunmaktadır. **Süleyman Efendi** adındaki zat Askeriye köyüne gelip orada bir tekke kurar. Bu tekke şu anda bölgenin önemli Kuran kurslarındandır. Bu tekkede eğitime başlar. Süleyman Efendi veli bir zattır. Kendisinden ders alan öğrencilerinden de veli zatlar yetişmiştir. Bunlardan birisi de yine Askeriye Köyü'nde türbesi bulunan **Sabır Dede**'dir. Askere giden her genç bu mezardan yanına bir poşet toprak götürür ve getirir. Buna bağlı olarak köyde hiç şehit görülmemiş olduğu anlatılır.

Ağlasun Evliyaları

Adını 5 km. kuzeyinde Akdağ'ın eteklerine kurulan Sagalassos-Antik Pisidia şehrinden alan Ağlasun 1958 yılında ilçe olmuştur[63]. Dündar Bey döneminde Hamitoğulları Beyliği topraklarına, 1472 yılında Osmanlı topraklarına katılır. 1501 yılına ait Osmanlı kayıtlarında Ağlasun'dan 9 köy ve Yörük topluluğundan oluşan bir nahiye olarak bahsedilir. XV ve XVI. Yüzyıllarda, Vakıf sayısına ve kaydedilen toplam haneye bakıldığında, çok büyük bir yerleşim yeri olmadığı görülmektedir[64]. 1523 yılında sadece şehir merkezinde 2 nefer, 2 hane gayri Müslim kaydedilmiştir. Başka yerde de gayri Müslim bulunmamaktadır. Müsellem ve vakıf defterlerinde de şehirde kaydedilen zümre yoktur. Bütün bunlar Ağlasun'un sadece kaza olarak yer aldığı ve merkezinin bulunmadığı durumunu ortaya koymaktadır. Kazada bulunan 4–5 vakfın da sadece bir tanesi Ağlasun merkezdedir. Ağlasun kaza merkezinde cami hariç vakıf bulunmamaktadır. Vakıfların tamamına yakını kırsal alanlarda yer almaktadır. Burada 1501'de 5 adet vakıf bulunmaktadır. Bu vakıfların 4'ü zaviye vakfı, biri ise cami vakfıdır. Büğdüz köyünde Derviş Âşık Paşa Zaviyesi, Arvalu'da Abdal Hacı Zaviyesi, Anba'da Şeyh Yahşi Zaviyesi ve Kayalu Pınar köyünde Bâlî oğulları

---

[63] Hüseyin Ercan. Burdur İli Ağlasun İlçesi Halk Edebiyatı Ve Folkloru. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2008
[64] Behset Karaca. XV. ve XVI. Yüzyıllarda Ağlasun Kazası

Lütfullah ve Mezid'in evlatlarından Nurullah ile Yusuf ayende ve revendeye hizmet etmek için görev yapmaktadırlar. Bu zaviye vakıflarının haricinde Cami-i Ağlasun vakfı da bulunmaktadır.

Arundel, 1826 yılının Nisan ayında Isparta'dan Ağlasun'a yolculuk yapmış ve Ağlasun ve Sagalossos ile ilgili bilgi vermiştir. Ağlasun'da caminin karşısında bir handa kalmıştır. Ağlasun'un 100 eve yani haneye sahip olduğunu ve hepsinin Müslüman olduğunu belirtmektedir. Ali Cevad, 1896 tarihli Memâlik-i Osmâniyenin Tarih ve Coğrafya Lügatı isimli eserinde Ağlasun ile ilgili olarak şöyle yazmaktadır. "Konya Vilâyetinin Burdur Sancağı'nda merkez kazasına mülhak büyük bir nahiye merkezidir. Karyenin mevki merkez livanın altı saat kadar şarkında ve Aksu tevabiinden beri üzerinde vaki olub 1700 nüfusu müştemildir. Nahiye 25 karye ve 4542 nüfusu, 1796 haneyi, 25 sıbyan mektebi, 16 cami ve mescid, 20 kadar değirmen ve 150 dükkânı muhtevîdir."

1910 yılı kayıtlarında Burdur'un üç nahiyesinden biri olarak yer alır.

Mülazımoğlu Camii Sakarca Mahallesi'nde, Kazım Karabekir Sokak'ta yer almaktadır. Koruma Kurulu'nun raporunda, kıble duvarı üzerinde H.1310 (M. 1892) tarihli kitabesinin bulunduğu belirtilmektedir. Ancak yapılan araştırmalara rağmen bu kitabenin bugün nerede olduğu ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Cami,

geniş saçakları, cephe düzenlemesi ve mihrabı ile gösterdiği geç dönem özelliği bu tarihi desteklemektedir[65]. Zaman içinde eklenen bölümleri nedeni ile orjinal plan şemasını kaybetmiş, ancak ibadet mekanı nispeten eski özellikleri ile korunmuştur[66].

Anlatılır ki, Kara Müftü (Ahbap Hoca) Ağlasun'da imamlık yapan bir din görevlisidir[67]. İstanbul'da eğitim gören bir gencin uğradığı haksızlık kendisine malum olunca her gün İstanbul'a giderek bu gence ders çalıştırır.

---

65 Sertan Atasoy. Burdur'un İlçelerindeki Türk Dönemi Eserleri. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Denizli. 2013

66 http://www.kulturportali.gov.tr/

67 Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

Altınyayla Evliyaları

İlçe, eski ismiyle Dirmil, 1955 yılına kadar Tefenni kazasının bir köyü olarak kalmış, o tarihte belediye, 1958'de nahiye merkezi ve 1990'da da ilçe statüsü verilmiştir.

Yörede, etrafında pek çok inanç ve pratiğin uygulana geldiği çeşitli yatır ve türbeler varken günümüze sadece Yaprak Ovasında bulunan ve üzerinde Salur damgası taşıyan **Baba Ali Türbesi** ulaşabilmiştir[68]. Bu türbenin dışında, mezar toprağından çeşitli "urfasa" ve "parpı" ların yapıldığı birkaç ulu mezar yeri de mevcuttur. Baba Ali türbesinin önemli özelliklerinden birisi, bizzat görgü tanıklarının ifadeleriyle sabaha karşı türbe üzerine nur yağması, sabah ezanı okunmazdan hemen önce büyük bir ışık kitlesinin türbeden ayrılarak hemen yakınlardaki dere kenarına gitmesi, bir müddet beklemesi ve geriye dönmesi, sonrasında türbe kontrol edildiğinde mezar taşının yaz-kış ıslak olduğunun görülmesidir. Türbede yatan Dede'nin abdest almak için dereye gittiği, abdest alırken bir müddet beklediği ve namazını kıldıktan sonra tekrar gelip yerine yattığına inanılır. Bu duruma ispat olarak da yaz-kış sabaha karşı mezar taşının ıslak olması gösterilir.

[68] Veli Cem Özdemir-Yaşar Kalafat. Salur Mezar Damgalı Baba Ali Türbesi Ve Dirmil Yöresi Salurları Halk İnançları

Baba Ali türbesinin etrafı üç, beş veya yedi defa tavaf edilir. Çocuğu olmayan kadınlar türbenin duvarlarına belli bir süreliğine bağlanır. Ziyarete gelenler yeme-içme ile beraber gelirler. Topluca yemek yendikten sonra türbe yanındaki çalılığa adak bezleri bağlanır. Türbenin biraz ilerisinde 'Er' adı verilen ardıç ağaçları vardır. Bu ağaçların dallarına da dua edilerek içine madeni para konulmuş adak bezleri asılır. Hiç kimse bu bezleri çözerek paraları almaz. Paralar yıllarca orada dururlar. Eğer dilekleri kabul olursa o parayı gelip alırlar ve bir fakire verirler. Bir kimse oraya gidip paraları almaya kalkarsa başına felaketler gelir. Çünkü paranın sahibi artık, 'Er' olmuştur.

Maşta (Ballık) köyü yolu üzerindeki Akpınar çayırlığında bulunan **Emir Hoca**'nın kabir toprağının zehirlenme gibi çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanıldığı söylenir. Kendisi ölmeden önce bu durumu bildirmiş, "Benim kabir toprağım şifalıdır. Günün belirli saatlerinde mezarının göbekten yukarı kısmındaki toprağından alarak parpı yapın. Zehirlenenlere, dayanılmaz ağrı çekenlere şifa olacaktır", demiştir. Bugün bile bahsi geçen mezardan toprak alarak Emir Hoca'nın soyundan gelen kadın şifacılara tılsım yaptırılır.

Bucak Evliyaları

İlçenin kuzey-doğusunda Roma Dönemine ait "Kremna Antik Kenti" ve Kocaaliler Beldesinde Toros Dağları üzerinde “Milias ve Sia Antik kentleri”, Kestel köyünde “Kodrula Antik Kenti” bulunmaktadır[69]. Susuz Kervansarayı ve İncirhan Kervansarayı önemli Selçuklu eserlerindendir.

Bucaklı öğretmen Hüseyin Özcan, yörede kullanılan ama bugün teknik araçların gelmesiyle kullanılmayan eserleri, eski giysileri, işlemeleri vb. eşya ve araçları kültür varlıkları olarak derlemiştir. Derlemeleri evinin bir katında sergilenmekte ve isteyen ziyaretçilere izletmektedir.

Bucak ilçesine bağlı Susuz köyünde bulunan ve adını buradan alan kervansarayın yapımı XIII. yüzyıla dayanmaktadır. Anadolu Selçuklu devrine ait yapının planı, kareye yakın bir dikdörtgen şeklindedir. Orta nefi yüksek olan han, beş neflidir. Orta yerinde bir kubbe ve batı cephesinde, taçkapısı bulunan hanın kapı katının yan sövelerinde görülen birbirinden farklı geometrik desenler göz alıcıdır. Giriş nişi mukarnaslı olup, üzerine geometrik oyma tekniğiyle yapılmış iki adet kabartma rozet şeklinde süsleme motifleri bulunmaktadır. Giriş nişinin her iki yanında iki küçük niş daha vardır ve bu nişler, yalancı sütunlar üzerine yükselir. Kemer şeridinde yılan

---

[69] http://www.bucakkutup.gov.tr/

tasvirlerine yer verilen kemerlerin aralığında ise iki adet ejder başı bulunmaktadır.

Beden duvarları, payelerle dıştan desteklenmiş ve tonoz örtü sistemi kullanılmıştır. Kesme taşlardan meydana gelen sivri kemerler, tonoz kaburgaları üzerine oturtulmuştur. Hanın pencereleri, dıştan içe doğru genişleyen dikdörtgen şekil ile yapılmış ve ışıklandırma sağlanmıştır.

Antalya sınırları içinde yer alan Burdur güzergahı üzerindeki Evdir Han ve Kırkgöz Han'dan sonraki üçüncü menzil durumunda bulunan Susuz Kervansarayı'nın 1246 yılında II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Kervansaray, on altı adet kare kesitli paye ve sivri kemerlerle beş nefe bölünmüş kapalı bir bölüm ve günümüzde artık olmayan avlulu bir bölümden oluşmaktaydı. Yapının en gösterişli kısmı olan mermerden yapılmış taçkapısında bu yapıya özgü göz alıcı süslemeler yer almaktadır. Taçkapı nişinin her iki yanında gövdesi geometrik bezeli ve akantus başlıklı sütünceler ile yüzeyinde bitkisel ve figürlü bezemelerin yer aldığı mihrabiyeler bulunmaktadır. Mihrabiyelerin üst kısmında ise aslan ve melek motifleri dikkat çekmektedir. Bu aslanların başlarının arasında güneş diski ya da insan başı arması yer alır.

XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edilen Anadolu Selçuklu dönemine ait *Susuz Kervansarayı* Antalya-

Burdur yolunda Bucak kasabası yakınındaki *Susuz* köyündedir. Kitabesi günümüze ulaşmayan kervansarayın mimari ve süsleme özelliklerine göre II. Gıyaseddin Keyhusrev'in saltanatının son yıllarında (1246 civarı) inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir[70]. Susuz Han, günümüze 28 × 30 m. ölçülerindeki kareye yakın dikdörtgen planlı kapalı bölümüyle ulaşabilmiştir. Kervansarayın açık avlulu bölümünün inşa edilmediği ya da inşa edildikten sonra harap olarak yıkıldığı yönünde görüşler vardır. Doğu cephesinin her iki köşesinde görülen duvar kalıntıları inşasına başlanan açık avlulu bölümün tamamlanamadığı ya da inşa edilen avlunun yıkılarak günümüze kadar gelemediği düşüncesini ortaya koymaktadır. Yapının doğu cephesinde, taçkapının sağında kapalı bölümün duvarına bitişik olarak inşa edilmiş kemerli bazı mekanların kalıntıları görülmektedir. Kapalı bölüm duvarları her cephede dıştan payandalarla desteklenmiş, duvarlarda mazgal pencereler açılmıştır.

Kervansarayın doğu cephesinde yer alan taçkapısı beden duvarlarından çıkıntı yapacak şekilde yerleştirilmiştir. Dikdörtgen çerçeveler ve geometrik desenli bordürlerle çevrelenmiş kapı açıklığı sivri kemer içinde yer almaktadır. En dış çerçevede yıldız frizi yer alırken geniş bordürde on iki kollu yıldız geçmelerden oluşan geometrik süsleme, sonraki ince bordürde de geometrik geçmeli süsleme görülmektedir. Kapı açıklığını

[70] Ayşe Denknalbant. Susuz Han. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 37

çevreleyen, bitkisel süslemeli bordüre sahip sivri kemerin iki yanına kabaralar yerleştirilmiş, yedi sıradan oluşan mukarnas kavsaranın yanındaki köşelikler de rumi motiflerinden meydana gelen bir kompozisyonla dolgulanmıştır. Kavsara iki yanda mukarnaslı üzengilere oturmaktadır. Üzengilerin altında geometrik geçme süslemeli panolar yer almıştır. Taçkapının iki yanındaki sütunçelerin üzerleri geçme motifli olup akantus yapraklı başlıklara sahiptir. Kapı açıklığı basık kemerlidir.

Taçkapının en dikkat çekici özelliğini figürlü süslemeler oluşturmaktadır. Kapı açıklığının iki yanında yer alan mukarnas kavsaralı ve kenarları sütunçeli niş açıklıklarının sivri kemerleri üzerinde gövdeleri yuvarlak ve sivri formlu kıvrımlarla oluşmuş iki ejder açık ağızlarıyla ortada karşı karşıya gelmekte ve ortalarında bir insan başı / maskı veya güneş diski figürü yer almaktadır. Kemerlerin üst iki köşesinde, birbirine doğru veya ortadaki tahrip olmuş alana doğru uçar şekilde ellerini uzatmış oldukça harap iki melek figürü tasvir edilmiştir. Kapının iki yanındaki nişlerin üzerinde küçük aslan figürleri yer almıştır.

Kervansarayın kapalı bölümü on altı adet kare kesitli paye ve sivri kemerlerle beş nefe bölünmüştür. Orta nef doğu-batı, diğer nefler kuzey-güney doğrultusunda sivri kemerli tonozlarla örtülmüştür. Orta nefin tam ortasında pandantif geçişli bir kubbe bulunmaktadır. Üst kısmı günümüze ulaşmamış olan aydınlık feneri ise muhtemelen piramidal bir külahla sonlanıyordu.

Duvarlarda mazgal pencereler bulunan kapalı bölümün payeler arasında kalan bazı bölümlerinde farklı kullanım amaçları için 0,80 m. yüksekliğinde sekiler bulunmaktadır. Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan kervansarayın 2008 yılında başlayan restorasyonu 2010 yılında tamamlanmıştır.

16 Kasım 1886 (4 Teşrin-i Sanî 1302) Salı günü Eğirdir'den hareketle ve Isparta-Ağlasun üzerinden Perşembe günü İncirhan'a gelen ve burada konaklayan Karçınzâde Süleyman Şükrü, İncirli nahiyesinin Ağlasun nahiyesi ile birlikte Burdur sancağına bağlı olduğunu, birbirine beş dakika mesafedeki Susuzhan'la birlikte İncirhan'ın Selçuklu eserlerinin büyükleri arasında bulunduğunu belirtir. Bir metre boyunda, yetmiş santim enindeki kesme taşlardan yapılmış hayret verici bu büyük binaların, emniyet ve huzuru sağlamak için bu mevkide bulundurulan süvari müfrezesinin ikametine ayrıldığını anlatır, zaman içinde suyollarının bozulması nedeniyle ve çeşmeleri kuruduğundan sonradan Susuzhan adını aldığını belirtir.

13. y.y.'da (1239 - 40) Selçuklu sultanlarından Keykubat Bin Keyhüsrev'in yaptırdığı Antalya'yı Ağlasun - Eğirdir üzerinden Konya'ya bağlayan 4. Menzil üzerinde bulunan han, *İncir Han*dır. Bucak ilçesinin kuzeybatısında ve şimdiki Antalya Burdur karayolu üzerinde bulunan Bucak Kahvelerine 5 km. mesafededir. Avlusuyla beraber uzunlamasına dikdörtgen bir plan gösterir. Kışlık kısmının

üstü tamamen kapalıdır. Avlunun revaklı olup, olmadığı kazı yapılmadan söylenecek durumda değildir.

Han, orta eksene göre simetrik bir yapıdır. Taç kapının bulunduğu kısım 1.60 veya 1. 70 m., doğu tarafı ise tavan örtüsüne kadar yaklaşan toprak dolguludur. İçeriye, içeri doğru eğimli ve istiridye kabuğu şeklinde yivli, tonozlu bir nişin korumasına alınan basık kemerli bir kapı ile girilir. Kapı kemerinin üzerinde yukarısı sivri kemer şeklinde biten düz satıhlı kısımda hanın dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Tonozun cepheden görülen kalınlığı, yani tonoz kemeri su şeklinde oyma geometrik bezemelidir. Taç kapıda, iki sıra kenger yapraklı başlıklara sahip ve yuvarlak gövdeleri kırık kafes örgütleriyle bezeli sütunceler vardır[71]. Basık kapı kemeri ayaklarındaki mukarnaslı üzengiler bulunur. Portal nişinin yanlarında

[71] "Önyüz ve kapı nişinin içi eşsiz bir sanat anlayışı içinde mimari ile uyuşacak şekilde süslenmiştir. Küçük bir eyvan teşkil eden kapı nişinin iki köşesi, üzeri, ince hatlarla kartuşlara ayrılmış, sütüncelerle yuvarlatılmıştır. Üst kısma lotus bitkisinin süslediği yukarı doğru genişleyerek dışarı doğru taşan başlıkla süslenmiştir. Sütun başlıklarının üzerinde her iki yanda, ince oyulmuş rozet şeklinde iki kurs yer alır. Eyvan kemerlerinin başladığı hizalarda yüksek kabartma halinde iki arslan figürü ve bu arslanların belleri üzerinde gene kabartma olarak iki güneş kursu cephenin plastik tezyinatını meydana getirir. Anadolu'da pek az eserde görülebilen bu plastik unsurlardan arslan figürü, hükümdarın kuvvet ve kudretini, güneş ise hakim olduğu ülkeleri sembolize ettiği sanılmaktadır." - Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977-

ince silmeli dikdörtgen boşluklar içindeki iri Rumiler, sütun başlıklarının üstlerinde 40 cm çapında rozetler, tonoz kemer uçlarının altında sağ ayakları kalkık aslan kabartmaları ve en dışta birincisi meandır ikincisi yarım yıldız firizli silmelere sahiptir. Kışlık kısım boyunca beş neften meydana gelmiştir. Orta nefin iki tarafına düşen mekanlar yolcular ve hayvanlar içindir. Girişte solda büyük bir sarnıç bulunur. Yine girişte sağdaki tonozun ortasında aşağıya kadar bakar durumda bir insan başı mevcuttur. Işık menfezleri doğu ve batı duvarlarında yedişer, kuzey duvarında bir adettir. Han'ın yapımında çevrede bulunan antik dönem yapı malzemeleri kullanılmış olup, hanın beden duvarları dışında 10 adet paye ile desteklenmiştir. Çatı çömlekleri eğimli bir şekilde tonoz örtüden gelmektedir. Yakınındaki Roma Hamamı ve çeşme yapısına ait kalıntılar adeta bu güzel Selçuklu yapısını tamamlamaktadır. Sütunların üzerinde geometrik desenlerle bezeli iki rozet motifi ile karşılıklı iki arslan tasviri vardır. Kervansaray avlulu ve kapalı mekan olarak iki kısımdan oluşturulmuştur. Ne yazık ki avlusu yok olmuştur. Basık kemerli kapının üzerinde dört satırlık kitabede şunlar yazılıdır:

“Bu mübarek hanın inşası

Ümmetlerin maliki büyük sultan ve muazzam şahinşah

Arap ve acem, kara ve denizlerin sultanı, zamanın ikinci İskenderi

Müminlerin emiri, fetih babası, II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 636 senesinde yaptırılmıştır.”

Karl Grafen Lançkoronski, G. Niemann ve E. Petersen 1884 yılında İncir Bazarı Kazası'na gelmişler, handa inceleme yapmışlardır. Hanı gravürle resmetmişler, yazdıkları Pamfilya'dan Pisidya'ya adlı esere koymuşlardır. Han etrafında yapılan sistematik kazılar neticesinde ortaya çıkan sikkelerden yola çıkılarak yapının 150 yıl öncesine kadar işlevini koruduğu anlaşılmaktadır. Yapıyla ilgili olarak yapılan ilk sistemli kazı ve sondaj çalışmaları 1991 yılında başlatılmıştır.

Bucak'a bağlı köyün adı köyün kurucularından Seydi Dede'nin adını taşımakta olup **Seydi Dede'**nin köyde türbesi vardır. Çocuğu olmayanlar, evlenmek isteyenler onun türbesinde Allah'a dua ederler. Seydi Dede'nin peygamberimizin soyundan gelen bir eren olduğu inancı vardır.

Anlatılır ki, Bucak'ta Binamaz Hoca'nın namaz kıldığını gören olmadığı için namaz kılmayan anlamında kullanılan binamaz lakabı halk tarafından takılmıştır[72]. Ancak Binamaz Hoca aslında tayyi mekan ve tayyi zaman ile vakit namazlarını Mekke'de kılmaktadır. Çünkü Binamaz Hoca Mekke'de bir caminin imamlığını yapmaktadır.

---

[72] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

Çavdır Evliyaları

İlçe ismini bir rivayete göre, Aydın-Denizli istikametinden gelen kervanların burada konaklayıp, çadır kurmaları ve daha sonra, Antalya tarafına devam etmelerinden almıştır[73]. Çadır kurulan yer, daha sonra Çavdır olarak anılmış ve sonuçta Çavdır ismi ortaya çıkmıştır. Bir başka rivayete göre ise, bir evliya gelmiş ve bir sülalenin arazisinde konaklamak istemiş, fakat burada konaklamasına izin verilmemiş. Bunun üzerine evliya, "Arı buğday ekin, çavdar kaldırın", diye beddua etmiş ve buradan ayrılmıştır. O günden sonra yerleşim biriminin adı Çavdar olarak anılmaya başlamış ve zamanla Çavdır'a dönüşmüştür.

Çavdır'ın tarihi Selçuklular dönemine kadar uzanır. Oğuz Türklerinin Üç Ok kolundan olan Çavuldurluların bir kısmı Anadolu'nun fethi sırasında Selçuklu fetihlerine katılırlar. Aral Gölü'nün güney kıyısında bilahare Kazak baskısı ile Anadolu'ya geçerler ve bunların bir kısmı önce bugünkü Dengere (Bölmepınar) köyüne gelerek yerleşirler. Belli bir süreden sonra Çavdır-Kozağaç, Bayındır-Karapınar ve Acıpayam Ovası'na doğru yayılırlar. Çavdır'a gelenlerin büyük bir kısmı Aşağı Çavuldur (Çavdır) denen Haravza-Urgancı civarına yerleşir. Bir kısmı da çiftlik mevkiine ve köy yıkığına yerleşirler. Bugünkü Pazar Dağı olarak bilinen dağın

[73] http://www.cavdir.gov.tr

eteğine pazar kurarlar ve ürettikleri hayvansal-tarımsal ürünlerini burada pazarlarlar. Osmanlıların son dönemlerinden itibaren ilçenin bulunduğu yere toplanmaya başlarlar. 1925-1926 yıllarında pazar, ilçe merkezinin bulunduğu yere taşınır.

Çavdır Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyeliktir. 1930 yıllarında 2000 nüfus şartı nedeniyle muhtarlığa dönüştürülür. 1952 yılına kadar Tefenni ilçesine bağlı iken Gölhisar'ın ilçe olması sebebi ile Gölhisar İlçesi'ne bağlanır. Bu tarihten sonra nahiye olarak 1990 tarihine kadar gelişen Çavdır, kanunla ilçe olur.

Bölmepınar (Dengere) köyündeki Dengere Camii Eski Camii ismiyle de anılmakta olup orijinal durumunu muhafaza etmektedir[74]. İbadete açık olan caminin mimari ve süsleme özelliklerine göre, XVII. Yüzyıla ait olması muhtemeldir. Katip Çelebi'nin Cihannuma'sı kaynak gösterilerek Gölhisar Gölü'ndeki kalenin eşkıyaların eline geçmesi sebebiyle XVIII. yüzyıl sonları ya da XIX. yüzyıl başlarında yıkıldığı, buradaki yerleşim merkezinin caminin bulunduğu köye taşındığı ve caminin inşasının da bu dönemde gerçekleştirilmiş olabileceği ifade edilir. Cami, ahşap ve taş işçiliğiyle yapılmış süslemeleri açısından Burdur ilindeki en zengin yapılardan biridir. Ayrıca, yapının ahşap üzerine aşı boyalarla yapılan kalem

[74] Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977

işi tekniğindeki bezemeleri sanat tarihi bakımından oldukça önemlidir.

Bayır köyü *Eski Camii* herhangi bir kitabesi bulunmamaktadır. 2006 yılında tescil edilen yapı benzerleri dolayısıyla XIX. yüzyıl sonunda veya XX. yüzyıl başında inşa edilmiş olmalıdır. Eski bir yerleşim yeri olan Bayır'daki mezar taşlarının, yedi km. mesafedeki Çavdır'a 1930'lu yıllarda bölgenin ilk ilkokulu yapılırken yapı taşı olarak verilmiş olduğu nakledilir.

İlçeye 15 km. mesafede bulunan *Ambarcık* köyünde, **Hasan Evliya** vardı. Anlatılır ki, zamanında büyük bir kıtlık olur[75]. Memlekette bir avuç dahi buğday bulunamaz. İnsanlar açlıkla boğuşurken, cami yakınlarında bir ermiş kişi otururmuş. Onun da buğday dolu bir ambarı varmış. İhtiyaç içinde kıvranan herkese bedava buğday dağıtırmış. Lakin adamın ambardaki buğdayı bir türlü bitmezmiş. Bunu duyan insanlar çok uzaklardan kağnılarla ermiş kişiye akın akın gelir, her gelen kişi ihtiyacı kadar buğdayı alır dönermiş. Onlara yolda karşılarından gelen insanlar sorarlarmış.

- Nereden geliyorsun ?
- Şurada bir ambarcık var, oradan.

Derken gel zaman git zaman böyle söylene söylene köyün adı Ambarcık olarak kalmış.

[75] Hayati Kuzucu. Ambarcık Köyü Tarihi

İlçeye 13 km. mesafede bulunan *Kızıllar* köyünde **Ak Baba** türbesi bulunmaktadır.

İlçeye 11 km. mesafede bulunan *Kozağacı* köyünde Horasan Erenlerinden **Şaban Dede**'nin türbesi bulunur[76]. Kozağaç mezarlığında bulunan bazı eski mezar taşları incelendiğinde, Aydın civarından gelen bazı ailelerin bu köye yerleşmiş oldukları görülür. Bir mezar kitabesinde şu yazı bulunmaktadır. "Hüvelbaki merhum ve mağfur Aydınlı Şeyh Mehmed'in ruhuna fatiha ihsan edin Hicri 1216, (Miladi 1801)".

[76] Hayati Kuzucu. Kozağaç Tarihi üzerine bir araştırma

Çeltikçi Evliyaları

Burdur tarafından ilçeye girişin sağ ve sol yakalarında pirinç ekilmesiyle ilçeye Çeltikçi isminin verilmiş olduğu nakledilir.

Rivayete göre Çeltikçi Ovası Osmanlı Padişahlarından Sultan Abdülhamit'in çiftliği olup, 1914 yılında 1. Dünya savaşı ilanında Osmanlı İmparatorluğu savaşa girmezden önce Harbiye Nazırı Enver Paşa Antalya'ya yaptığı bir gezide, Çeltikçi'de durup halkla konuşup anlaşarak bedeli 12 yılda ödenmek üzere araziyi halka vermiştir. Arazinin halk tarafından alınmasından sonra bugünkü iki mahalle oluşturulmuş, daha sonra bu mahallelerin birleşmesiyle Haziran 1968'de Çeltikçi Belediye Teşkilatı kurulmuş, ilçe oluncaya kadar da nahiye merkezi olarak kalmıştır.

Konak Mahallesinde yer alan **Hamidiye (Mehmet) Camii** bir avlu içerisindedir. Yapı cephelerindeki profilli silme uygulaması, köşe taşları, dışa taşıntılı pencereler, pencere üzerindeki ve mihraptaki "S, C" kıvrımlı stilize bitkisel süslemeler ile mihrap nişinde yer alan perde ve kandil motifleriyle Osmanlının geç dönem yapılarında yaygın bir şekilde kullanılan unsurların yer aldığı bu yapı, Sultan II. Abdülhamid'in 1876 ile 1901

yılları arasında yaptırmış olduğu hayır eserlerinden birisidir[77].

Cami Mahallesi'nde yer alan **Mahmut Çavuş Camii** bir avlu içerisindedir. Yapı, cephe düzenlemesi, kullanılan malzeme, örtü sistemi, sade iç mekan düzenlemesi ve plan tipi yönünden XIX. yüzyıl sonunda veya XX. Yüzyıl başında inşa edilmiş olabilir.

İlçeye sekiz km. mesafede bulunan *Çebiş* köyünün orta yerindeki eski mezarlıkta bir türbe bulunmaktadır[78]. **Dede Yatırı** adı verilen bu türbeye çocuğu olmayan aileler, oğlu askerde olan analar, evlenemeyen oğlanlar, sevdiği oğlanla evlenmek isteyen genç kızlar ve buna benzer birçok deva arayan köy halkı bu türbeye gelerek dua eder.

Anlatılır ki, 1945 yılında türbe yıkılmış. Çebiş ile *Bağsaray* kasabasını birbirinden ayıran dağın eteklerine doğru sonraki günlerde bir çam ağacının altında yıllarca ışık yanmış. Köy halkından birisinin rüyasına bir gece türbede mezarı bulunan dede girmiş. "Eğer benim evimi

---

[77] Sertan Atasoy. Burdur'un İlçelerindeki Türk Dönemi Eserleri. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Denizli. 2013

[78] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

tekrar yerine inşa etmezseniz, bu köy bir adım dahi gelişemez, benim evimi yerine inşa edin.” demiş. Türbe 2010 yılında yeniden eskisi gibi inşa edilmiş. Aynı yıl köyde gözle görülür gelişmeler yaşanmaya başlamış.

Gölhisar Evliyaları

Gölhisar'a gelen İbn-i Battuta yerleşimden "Kulhisar" olarak bahseder[79]. "Burası dört yanı suyla çevrili küçük bir kasabadır. Gölde bol miktarda kamış bulunuyor. Kasabanın tek bir yolu vardır; kamışlık ile suların arasında uzanır. Sadece bir atlının geçebileceği köprü gibi bir geçit! Kasaba, suyun ortasında yükselen bir tepe üzerine kurulmuş; ele geçirilmesi güç, sağlam bir kale görüntüsünde... Burada ahı yiğitlerinden birinin tekkesinde konakladık."

İlçe günümüzdeki adını, Gölhisar gölünün ortasındaki yarımadada bulunan kale (hisar) kalıntıları ve gölden almıştır[80]. Gölhisar adına ilk defa 1319'da Gölhisar'da darp edilen Hamitoğulları'na ait bir sikkede rastlanmaktadır. Hisarlıgöl, güneyindeki Hisarardı köyüne de adını vermiştir.

Osmanlı Devleti yönetimindeki Gölhisar'ın tarihi açısından ilk ve en büyük olay Şahkulu isyanıdır. Şahkulu, Elmalı'yı ele geçirdikten sonra, Gölhisar'a ulaşır. Hisarı

---

79 İbn Battuta. I. Cilt Sh. 407-408

80 Azize Akalın. XIX.Yüzyıl Ortalarında Gölhisar Kazasının Sosyal Ve Ekonomik Durumu (10047 Nolu Temettuat Defterine Göre). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2015

kuşatır ve ele geçirir. Gölhisar kadısının ellibin akçesine el koyduktan sonra Hisarı yağmalarlar. Şahkulu kendisine destek vermeyen Gölhisar köylerini de yağmalatır. Gölhisar'dan sonra Burdur'a yönelen Şahkulu, burada bulunan Osmanlı birliğini yenilgiye uğratır. Güçlükle bastırılan bu ayaklanma sonunda Hamid sancağı köylerinin Kızılbaş reayasının bir bölümü oturdukları yerleri bırakarak İran'a geçmişlerdir. Kimileri de sürgüne tabi olmuşlardır. Bu göçler ya da sürgünler sonucunda buradaki köyler boşalarak mezraya dönüşmüştür. Özellikle Gölhisar, İrle, Uluborlu, Ağlasun kazalarındaki bazı köylerin halkının Sürhser (Kızılbaş) olup İran'a gittikleri ve karyelerin mezraya dönüştüğü görülmektedir.

Daha sonraları Gölhisar'daki hisar eşkıyalara sığınak olduğundan yıktırılır.

Diğer yerleşim birimlerinde olduğu gibi isyana katılan Gölhisar'a ait köyler Arnavutluk'a sürülür. *Günay* köyü, sürgün cezasına çarptırılan köylerdendir. İsyan sırasında *Yeğenli* köyü haritadan silinir. Aşağı Çavdır'ın nüfusu da oldukça azalır.

Gölhisar, Tanzimat'tan sonra yapılan düzenlemelerle Konya eyaleti sınırları içerisine dahil edilmiştir. Gölhisar temettuat defterinde "Konya" eyaleti "Hamid" sancağı "Gölhisar" kazası olarak kaydedilmiştir. 1850 senesinde Burdur kazasına bağlanan Gölhisar 1867'de nahiye merkezi olarak Tefenni'ye bağlanır. 1892'de Burdur Sancağı idari olarak Burdur ve Tefenni

kazalarından oluşmaktadır. Kemer ve Ağlasun nahiyeleri Burdur’a, Gölhisar nahiyesi de Tefenni’ye bağlıdır. Burdur Sancağı toplam 111 köyden oluşmaktadır. 1953’te *Horzum* köyü ve *Armutlu* köyü (Uluköy) birleştirilerek, Gölhisar adında bir ilçe kurulur ve Burdur iline bağlanır.

1845 yılında Gölhisar kazası bugünkü sınırlarından çok daha geniş bir coğrafi bölge ifade etmektedir. O tarihte Gölhisar kazası, bugünkü Gölhisar kazasının büyük bir kısmını, Çavdır kazasının tamamını, Tefenni, Yeşilova ve Altınyayla (Dirmil) kazasının bir kısmını içine almaktadır. Tapu Tahrir defterlerinde Gölhisar’da 1478 ve 1522’de Mescid-i Dizdar, Mescid-i Cami ve Mescid-i Şamlu Hacı ismiyle üç mahalle kaydedilmiştir. 1568’de ise bunlara Hamza Bey adını taşıyan yeni bir mahalle daha eklenerek mahalle sayısı dört olmuştur.

Kurtuluş Savaşı sırasında Gölhisar'da yaşanan iki olay dikkati çeker. Bunlardan birincisi İtalyan askerinin Pırnaz'ın "Gavurdöndü" mevkiine kadar gelip geri dönmesidir. İkincisi ise düzenli orduya geçmeyi reddeden Demirci Mehmet Efe (1883-1961)'nin, Keçiborlu'nun İğnecik köyünde milli kuvvetlerin baskınına uğraması sonucu Burdur taraflarına kaçması ve buralarda tutunamaması üzerine Gölhisar'ın köylerine sığınmasıdır. Gölhisar'da da tutunamayınca Acıpayam'a geçer ve yenilgiye uğrar.

İlçeye sekiz km. mesafede bulunan *Yamadı* köyündeki türbe yenilenmiş olup XIII. ya da XIV. Yüzyıla tarihlenmektedir. Türbede gömülü olan **Yaman Dede** isimli zatın, Horasan'dan iki kardeşi ile birlikte bu bölgeye geldiği, her birinin civardaki bir köye yerleştiği, Yaman Dede'nin yerleştiği köyün isminin de bu sebeple Yamadı olduğu, diğer iki köyün de günümüzde dahi Yaman Dede'nin kardeşlerinin ismi ile anıldığı rivayet edilmektedir. Yaman Dede Türbesi, Gölhisar Gölü'ndeki adaya giden yol üzerinde ve adaya yakın bir yerdedir. Ancak yapının, bu eski yerleşimden kalma olduğunu ispatlayan herhangi bir belge mevcut değildir. Günümüzde kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü yapının tarihi dokusu sonradan yapılan onarımlarda büyük ölçüde yok olmuştur.

Menkıbeye göre Yaman Dede, İshak Dede, Yatağan Dede adlı üç kardeş bu günün Yamadı, İshak köylerini ve Denizli'nin Yatağan köyünü kurmuşlardı[81]. Başka bir menkıbeye göre ise, Yaman Dede, İshak Dede, Er Dede adlı bu üç kardeşin zaviyeleri zamanla Yamadı, İshak, Er köyleri olur. Er köyü XVII. Yüzyıldan sonra ortadan kalkar. Yine başka bir rivayet de, Yaman Dede, Yatağan Dede, Şaban Dede (Çavdır ilçesine bağlı Kozağacı'nda türbesi bulunan bir zat) adlı üç kardeş Horasan'dan buralara gelmişlerdir.

[81] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

Çamköy’de Şeyh Cüneyt Zaviyesi bulunmaktadır[82]. 1538 tarihli 438 Numaralı Musahabe-i Vilayet-i Anadolu Defterinde köyün 80 nefer 62 hane olduğu görülmektedir. Köyde bulunan Şeyh Cüneyt Zaviyesi’nin evkafı olarak 30 dönüm tarla bulunduğu belirtilmiştir. 15, 16, ve 17.yüzyıllarda köyün adı “Şam” olarak yazılırken 19.yüzyılda artık “Çam” olarak değiştirilir.

---

[82] Hayati Kuzucu. Gölhisar Çam Köyü Tarihine Katkı

Kemer Evliyaları

Anadolu Selçuklu Devleti ve Hamit oğulları Beyliğinin hakimiyetinde kalan Kemer 1286 yılında Gölhisar'a mülhaktır[83]. 1305/1887 tarihli salnamede 7 dükkan, 1 lonca altı, 1 yağhane, 22 cami, 9 mescit-namazgah, 21 sıbyan mektebi, 4 medrese olduğu kaydedilmiştir. 1899 yılında ise nahiye olarak kendisine bağlı 22 köyde 1178 hane ve 4948 nüfuslu olduğu belirtilmektedir.

Cumhuriyet tarihinde Burdur ilinin teşekkülünden itibaren bir nahiye merkezi olarak kalmış, 1956 yılında belediye teşkilatı kurulmuş, 1987'de Kemer ismiyle ilçe olarak kurulması kabul edilmiştir.

Merkez Camii ilçe merkezinde olup dış cepheleri yenilenmiştir. Asıl ibadet mekanı orijinal olup ibadete açıktır. Tavan üzerinde yer alan Miladi 1866-67 tarihi, yapının inşa tarihi olabileceği gibi, tavan üzerinde yer aldığı ve süslemede kullanılan boya ile yazıldığı için, yapının ilk inşasından daha sonraki bir dönemde yapılmış tavan süslemelerinin yapım tarihini gösteren bir tarih de olabilir. Zira yapının mimari üslubu 19. yüzyıldan önceki dönemlere tarihlenen örneklerle paralellik göstermektedir.

İlçeye 16 km. mesafede bulunan *Elmacık* köyündeki caminin dış cepheleri yenilenmiş olup asıl

[83] http://www.burdurkemer.gov.tr/

ibadet mekanı orijinaldir. İbadete açık olan cami mimari ve süsleme özelliklerine göre XVIII. ya da XIX. yüzyıla aittir.

Tefenni Evliyaları

Tefenni ilçesi, M.Ö 800-500 yılları arasında Bizans çağının İstefani köyü olarak kurulmuş, 13. yüzyıl kadar Bizans yönetiminde kalmış, bu tarihten itibaren sırası ile Türkmenlerin, Selçukluların ve Osmanlıların eline geçmiştir. 1882 yılında yörede meydana gelen deprem sebebi ile eski yerleşim merkezi terk edilerek şu andaki yerine kurulmuş, 1886 yılında da İstefani adı değiştirilerek Tefenni adı ile kaza olmuştur.

Yokuşbaşı Mahallesinde bulunan Cami-i Kebir orijinal olup ibadete açıktır. Mimari ve süsleme özelliklerine göre, 20. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

İlçeye 11 km. mesafede bulunan *Beyköy*'ünde Ak Baba Sultan Zaviyesi mevcuttu. Bu zaviyenin vakfiyesi 19. Yüzyıl da yenilenmiştir. Ayrıca bir de Koyun Baba Zaviye'si bulunmakta idi.

İlçeye 13 km. mesafede bulunan *Yuva* köyünde Şeyh Mustafa Tekkesi bulunmaktaydı[84].

İlçeye üç km. mesafede bulunan *Eceköy*'de medfun Ece'nin köye ismini vermiş olduğu görülür.

---

[84] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

Yeşilova Evliyaları

XV. yüzyılda Osmanlı topraklarına katılan Yeşilova, o dönemde Eski Erle adıyla bucak merkezi durumundadır[85]. 1305 tarihli Salnamede, Erle nahiyesinde 148 misafirhane, 18 un değirmeni, 6 dükkan, 1 han, 1 lokanta, 26 cami, 19 sıbyan mektebi, 8 tekke, 3 türbe, 38 çeşme ve 26 çamaşırhane olduğu kaydedilir. Cumhuriyetten sonra, 1936'da adı değiştirilerek Burdur'a bağlı bir ilçe durumuna getirilmiştir.

İlçeye 16 km. mesafede bulunan *Harmanlı* (Navlu) köyündeki Eski Cami'nin (Navlu Köyü Camii) dış cepheleri yenilenmiş olup asıl ibadet mekanı orijinaldir. İbadete açık olan cami mimari ve süsleme özelliklerine göre, XVIII. yüzyıla tarihlenmektedir.

İlçeye 30 km. mesafede bulunan *Onacak* köyünün eski yerleşim alanında bulunan on kenarlı bir türbe ile bu türbenin çevresinde bulunan tekke kalıntısının önemli tarafı asırlar boyu burada akıl hastalarının tedavi edilmiş olmasıdır. Türbede yatan zatın köyde **Veli Dede** olarak bilinen Veli Bey'e ait olduğu rivayet edilmektedir. Tekkenin ve dolayısıyla türbenin en eski tapu ve kadastro arşivlerinde H. 978 / M. 1570-71 tarihli kayıtlarına rastlanmıştır. Onacak tekkesi ve türbesi hakkında Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in verdiği bilgiye göre Anadolu'da

[85] http://www.yesilova.gov.tr/

antik çağlardan beri akıl hastalarının tedavileri yönünde önemli merkezlerin olduğu, bu yerlerden birisinin de Onacak köyündeki bu tekkenin bulunduğu belirtilir. On kenarlı türbe kubbeli bir yapı olup, içinde cenazelik katı yoktur. Kubbesi sonradan yapılan bir onarımda dıştan ahşap bir külah ile kapatılmıştır. Duvarlar moloz taş örgülü olup yer yer kesme taş kullanıldığı görülmektedir. Türbe kapısı doğuya dönük olup, bir taçlandırma ile süslendirilmiştir. Kapı açıklığının üstünde sivri kemerli içi boş bir kitabe nişi vardır. Türbenin içerisinde iki adet sanduka bulunmaktadır. Veli Dede türbenin içerisinde sol tarafta üstü yuvarlak bir lahit içinde yatmaktadır.

1983 yılında ovaya göç edilerek bugün türbenin etrafındaki eski yerleşim terk edilmiştir[86]. Mezarlık hâlen kullanılmaktadır. Terk edilmiş olan Yukarı Onacak ve günümüzde yaşanılan Aşağı Onacak köylerinin çevresinde Sofular Yolu'nda Roma Lahitleri, Evtepe denilen yerde de Bizans Kalıntıları mevcuttur. Onacak Köyü'nde yer alan tekke ve şifahanenin kuruluşu ile ilgili eldeki tek belge Tapu ve Kadastro Müdürlüğü Kuyûd-u Kadime'sinde yer alan 1570-71 tarihli bir evraktır. Bu evrakta, "Onacık Dede adlı bir aziz… Bir miktar hali yeri kendi çapasıyla açup zaviye ve ahır bina" etmişti. Şeyhin kendi çapasıyla elde ettiği üç dönüm yeri zaviyeye vakfedip "hal-i hayatında zaviyede sakin olup ayende ve revendeye"

---

[86] İpek İpekçioğlu. Burdur Yeşilova Onacak Köyü Veli Dede Türbesi Değerlendirme Rölöve Analiz Ve Restitüsyon Raporu

(gelip geçenler) hizmet ediyordu. Ölümünden sonra şeyhlik Saraç Dede adlı kimseye verilmiş ve "etraftan nice kimseler gelüp azizin hizmetinde olup her biri bir hizmete tayin" olmuşlardı. Bu zaviyenin hizmetinde imam, türbedar, çıraktar, faraş, mütevelli ve çeşmeci olmak üzere 22 kişi bulunuyor, "sipahi tımarında ziraat ve hıraset ettikleri yerin öşür ve rüsumunu sahib-i arza eda ettikten sonra bunlara kimesne" karışmıyordu.

Veli Dede Türbesi ve etrafındaki şifahane ve tekke yapılarıyla ilgili evrakların tamamı 1923 yılında Acıpayam'a götürülür. Daha sonra bu evrakların akıbetiyle ilgili hiçbir bilgiye ulaşılamaz. Tekkenin son şeyhi Şeyh Mehmet 1945 yılında vefat etmiştir ve yerine başka bir kişi tayin edilmemiştir. Veli Dede'ye ait olduğu söylenen türbe bugün terk edilmiş olan köyün kuzeyinde yer almaktadır. Türbe'nin doğusu ve kısmen kuzeyi yaklaşık beş yüz m2 alanı kaplayan bir mezarlıkla çevrilidir. Mezarlığın etrafı tel örgülerle çevrilerek sınırlandırılmıştır. Güneyde ise moloz taş yığma şeklinde bir sınır duvarı mevcuttur. Bu duvar doğuya doğru küçük dikdörtgen bir çeşme ile sonlanmıştır. Bu çeşmeden akan suyun çıkması konusunda da Veli Dede'nin kerametleriyle ilgili çeşitli rivayetler anlatılmaktadır.

Çeşmenin arkasında ise büyük boyutlu bir havuz yer almaktadır. Türbeye ve mezarlığa güneybatıda duvara açılmış derme çatma bir kapıdan girilmektedir. Türbenin batısında bugün yıkılmaya yüz tutmuş iki katlı bir konutun

bulunduğu yerde bir bimarhane ve misafirhane olduğu nakledilir. XVIII. veya XIX. Yüzyılda yaşadığı söylenen Onacak köyü sakinlerinden Hacı Şeyh Mustafa oğlu Hacı Mehmet tarafından türbe kalıntılarının ve tekkenin akıl hastanesi olarak kullanıldığı ve sayısız akıl hastasını tedavi ettiği anlatılmaktadır.

Hacı Mehmet Efendi'nin akıl hastalarına uyguladığı bilinen tedavi yöntemleri şöyledir. Veli Dede adlı zatın yaptırdığı vakıftan kalan karanlık odalara hastaları zincirle bağladığı ve yine Veli Dede adlı zatın çıkarmış olduğu söylenen soğuk su ile hastanın uykusu sırasında üzerine soğuk su atarak şok tedavisi uyguladığı, yöredeki otlardan yapıldığı söylenen bir ilacın da kullanıldığı rivayet edilmektedir. Ayrıca çalıştırma, çalı kazma, bağ bahçe belleme gibi aşırı derecede yorma metoduyla da tedavi edildiği söylenmektedir.

Onacık Dede ölünce **Saraç Dede** yerine geçer. Etraftan birçok kişi halka hizmet için buraya gelirler[87]. Onacık Zaviyesinin 16. Asırda 22 kişilik reayası vardır. II. Mahmut zamanında yenilenen vakfiyesinin orijinali zamanımıza ulaşmıştır.

Onacak Köyü Veli Dede Türbesi Antalya Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun 1993 tarihli kararı ile Kültür Varlığı olarak kabul edilmiştir.

---

[87] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

Onacak köyü yeşillikler içinde yüksek bir yamaca yaslanmıştır[88]. Anlatılır ki, Veli Dede, köye geldiğinde köylünün ilgisine bir teşekkür amacıyla elindeki asayı yere vurarak su çıkarmıştır. Çıkan su hala köyün orta yerinde akmaya devam eder. Suyun şifalı olduğuna inanılmaktadır.

Köylüler suyun hemen yanı başına bir ev inşa etmişlerdir. Yıllarca bu evde yaşayan Veliyullah ve ailesi aynı zamanda çevrede şifa arayanların ilk adresi haline gelir. Çocuğu olmayanları, akli dengesi yerinde olmayanları buraya getirmişler ve şifa bulduklarını da gözlemlemişlerdir.

Veliyullah ve ailesi vefat ettikten sonra köylü onları bu eve defnetmiş ve evi türbe haline getirmiştir. Günümüzde hala şifa arayanlar bu türbeye gelir, Allah'a dua eder, kurban keserler ve şifa ararlar.

Niyaz Baba türbesi *Niyazlar* köyündedir. Ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbeyi köy halkı restore etmiştir. Türbede Niyazi Baba'nın yanında bir çocuk mezarı vardır. Türbenin ilk yapı şekli tuğla ve kubbeli olduğu için, onarım buna göre yapılmıştır. Türbenin müştemilatında Tahta kılıçlı Horasan Ereni Niyazi Baba'nın Anadolu'ya gelirken getirdiği kudümler, kalkan,

---

88 Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

davul ve topuz vardır. Ayrıca Asası ve bir de kabir hanesi bulunmaktadır. Veli olarak bilinen ve inanılan Niyazi Baba, türbesinin yapıldığı yerde şehit olmuştur. Kuzu pınarı diye bilinen türbesinin yanındaki suyu, asasını yere vurarak çıkarmıştır. Türbeyi ziyarete gelenler yardım olarak para bırakır, köy halkının da yardımı ile türbenin bakımı bu para ile yapılır.

Niyazi Baba'nın önce Denizli yöresine geldiği, oradan da Denizli Tavas ilçesinin bir köyünde yorgun düşerek uykuya yattığı ve hırkasını orada bıraktığı, bu sebeple de o köyün adının 'Hırka Köyü' kaldığı, daha sonra yine Tavas'ın Solmaz köyü yakınlarına geldiği ve burada kendisine iyilik yapıldığı için "kesilen çamlarınız kurumasın, güzelleriniz solmasın" duasını ettiği, o zamandan beri de köyün adının "Solmazlar" olduğu, son olarak da Niyazlar Köyü'ne geldiği, köyün alt tarafındaki çilehanede uzun zaman ibadet ettikten sonra bugünkü türbesinin bulunduğu yerde öldüğü rivayet edilmektedir[89].

Yapının haziresinde bulunan çok sayıdaki Osmanlı dönemi mezar taşlarından, türbenin Osmanlı döneminde de bir ziyaretgah olduğu anlaşılmaktadır. Türbe son olarak 1960'lı yıllarda köy ahalisi tarafından onartılmış, bu onarımda yapının piramidal çatısı kaldırılarak yerine bir kubbe inşa edilmiştir. Yapının giriş cephesinde bulunan ve bir son cemaat yerini andıran

---

[89] Burdur İlinde Türk Mimarisi. Mustafa Murat Bozcu. Butso. 2013

bölümü de aynı onarım sırasında eklenmiş olmalıdır. Yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca 1992 tarihinde koruma altına alınmıştır.

Kayadibi köyünde Karaca Ahmet Zaviyesi 1870 yılında faal durumdadır[90].

Yeşilova Değirmenler Mahallesi'nde Mehmet Dede Türbesi bulunaktadır. **Mehmet Dede**'nin mezarını türbe yapmak isterler[91]. Fakat her defasında yapılan türbe gece dağıtılır. Yine anlatılır ki, köylü tarafından haksızlığa uğrayan ve düğününde gelin gitmesi için at verilmeyen kız Mehmet Dede'nin türbesine giderek ondan yardım isteyip ağlar. O anda Mehmet Dede bugüne kadar kimsenin görmediği güzellikte bir atla gelir ve kızı oğlan evine bu atla kendisi götürür.

---

[90] Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri

[91] Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013

Burdur’da Mevlevilik

Ulu Cami’nin kıble tarafına düşen ve biraz daha aşağı kısmında yer alan Mevlevihane, Ulucami'den çay yoluna inen yokuşta, bugünkü İstiklal Caddesi üzerinde yokuştan hemen 10-15 metre inince sağda olup tamamen yıkılıp yok olmuş günümüze hiçbir iz kalmamıştır[92].

XVI. asırda Ulu Arif Çelebi'nin yolunu takip eden Divane Mehmed Çelebi Burdur Mevlevihanesini tesis eder[93].

1800 yılında Mevlevi Tekkesi şeyhi **Hacı Ali Efendi** Dersaadete yazmış olduğu bir arzda, “Mevlevihanenin kayıtlı herhangi bir geliri olmadığından dervişlerin geçimlerini sağlayabilmeleri için Alanya Gümrüğü ve cizye gelirlerinden tekkeye para aktarılmasını” talep eder. Bunun üzerine 1801 yılından geçerli olmak üzere Alanya Gümrüğü’nden 18 sağ akçe tahsis edilmesi sağlanır.

1884-1896 yılları arası Konya salnamelerinde Dergah şeyhi olarak **Ali Rıza Dede**, 1919'lu yıllarda ise **Fehmi Dede**'nin ismi geçmektedir[94]. 1855 tarihli bir kayıtta da Mevlevihanenin taamiyesinin artırılması ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Mevlevi tekkesine gelip

---

92 Sadık Akdemir. Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığı Altında Vakıf Hizmetleri. I.Burdur Sempozyumu

93 Sezai Küçük. XIX. Asırda Mevlevilik

94 Sezai Küçük. XIX. Asırda Mevlevilik. Ne var ki Fehmi Dede’nin vefat tarihi 1916 olarak verilmektedir.

giden fakir, fukara ve dervişlerin yiyip içmeleri için taamiye ismiyle Mevlevihaneye 150 guruş para tahsis edilir. Ancak zamanla bu para yetmediği için Postnişin Şeyh Mehmed Efendi Meclis-i Vala'ya bir tezkire sunarak taamiyenin 450 guruş daha artırılarak 600 guruşa çıkarılmasını talep eder. Burdur Mevlevihanesi'nin taamiyesine 450 guruş zam yapıldıktan bir müddet sonra, evkaf idaresince taamiyeler üzerine tenzilata gidilir. Bu Mevlevihanenin tenzilatı da sehven 300 guruşa düşürülmüştür. 1894 tarihinde de bu işlemi düzeltilerek yeniden 450 guruşa çıkarılması arz ve talep edilir. 1857 tarihinde de Mevlevihanenin eskiyen, yıkılan ve harap olan kısımlarını tamir için 12000 guruş masraf tespit edilmiştir. Ayrıca Şeyh Kalender Efendi'ye de Mevlevihane yanına harem dairesi yapılması öngörülmüş, bunun için de 3500 guruşa ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Yapı 1901'de tamir edilir. Mevlevihane 1914 depreminde tamamen yıkılıp harap olur. O sıralarda Şam'da gönüllü Mevlevi Taburu'nda görevli bulunan son Burdur Mevlevi Şeyhi **Fehmi Dede** Efendi (1879-1916) dergahın, selamlığın ve harem dairesinin yeniden inşa edilebilmesi için 200000 guruşa ihtiyaç olduğu ve bu paranın hazinece karşılanmasını istirham etmiştir. Ayrıca Burdur Sancağı Meclis İdaresi'nce de gerekli harita ve keşif varakasının gönderildiği belirtilmiştir. Yine eldeki vesikaya göre Burdur Mevlevihanesi, Padişah Abdülmecid'in hayrat-ı seniyyeleri olarak tabir edilmektedir.

Asıl adı Muhammed olan **Fedayi Dede**, XVI. yüzyılda Hamid sancağına bağlı Burdur kasabasında doğmuştur[95]. Doğum tarihi H.900/M.1494'tür. Şairin doğum tarihiyle ilgili bilgi, Sakıb Dede ve Esrar Dede tezkirelerinde yer alan "….sal-i Fedada Feda-yı bakiye-i bud idüp…" ve "….dokuz yüz seksen beş senesi Şahidi kuddise sırruhu cenablarıyla bile azm-i şahid-i maksud buyurup ömrleri seksen beş sene olmağla Feda lafzı aded-i sal-i budlarıdır….." ifadelerinden ortaya çıkmaktadır. Bu tezkirelerdeki bilgilerde yer alan Feda kelimesinin ebced hesabına göre karşılığı 85'tir. Ayrıca Fedayi'nin H.985/M.1577'de dönemin önde gelen şair ve Mevlevilerinden Şahidi ile aynı tarihlerde öldüğüne atıfta bulunulduğu için şairin ölüm tarihi olan H.985/M.1577'den 85 çıkarılmasıyla H.900 / M. 1494 olarak bulunmaktadır. Mezarı, sağlığında yaptırdığı ve sonradan Şeytankulu (Şahkulu) ile yapılan savaşta yıkılan Mevlevihane arsası üzerindedir.

Fedayi Dede'nin eğitimi ile ilgili verilen bilgilerde, genç yaşta Mevlevi şeyhlerinden Sultan Ebu's-Seyf'e intisap ettiği, onun sohbetlerine katılarak Mevlevilik tarikatına girdiği söylenmektedir.

Eğitimini ve çilesini tamamlayıp icazet aldıktan sonra Burdur'da bir Mevlevihane yaptırdığı ve orada şeyh

---

95 Şener Demirel. Mevlevilik ve XVI. Yüzyılda Burdur'da yetişmiş iki Mevlevi Şair: Fedayi Dede ve Servi Dede. I. Burdur Sempozyumu

olduğu, Mevlevihanenin Şeytankulu ile yapılan savaşta yıkılarak harap olduğu da yine kaynaklarda ifade edilmiştir...". Sakıb Dede, Sefine-i Mevleviyye adlı eserinde şairin Fedayi mahlasını seçişi ile Fedayi'nin kişiliği arasında çok yakın bir benzerliğin olduğuna dikkat çeker.

Fedayi'nin hayatıyla ilgili bir başka ayrıntı Esrar Dede Tezkiresi'nde yer almaktadır. Esrar Dede, Fedayi'nin sık sık seyahat ettiğini, bu seyahatlerin birinde Bağdat'a uğradığını ve burada Fuzuli başta olmak üzere Irak'ın diğer şairleriyle tanıştığını, onlarla hoşça vakitler geçirdiğini anlatmıştır. Şairin şiirlerinin çoğunun Fuzuli'nin şiirlerine nazire olmasının bir nedeni de bu tanışmadan kaynaklanan dostluk olduğu ileri sürülebilir. Aynı şekilde Fuzuli'nin de Fedayi'nin bazı şiirlerine nazire yazdığı, yine Esrar Dede Tezkiresi'ndeki bilgilerden anlaşılmaktadır. Dahası Fedayi'nin eldeki tek şiiri, aynı zamanda Fuzuli tarafından nazire edilen şiiridir.

Fedayi Dede'nin asıl adı Mehmet olup Mehmet Sofu diye anılır[96]. Memleketi Burdur'dur. Sultan Divani'nin sohbetlerinde bulunmuş, ona intisab etmiştir. Şiirlerinde Fedayi mahlasını kullanmış, olup bu mahlası kendisine Sultan Divani vermiştir. Sultan Divani, Burdur'a gittiği zaman bu şahsın evinde misafir olmuştur. Burdur Mevlevihanesinin Hicri 1001 yılında açılışı üzerine Burdurlu bir şair olan Mehmet Uzuni adında bir

---

[96] Sultan Divani ve Afyonkarahisar'da Mevlevilik. Afyon. 2002

şair tarafından tarih düşürülmüştür. Kıtanın sonunda "Serir Behişt" sözleri 1001 tarihine, yani 1592 yılına tekabül etmektedir. Şiir kıt'asının başına şu açıklamanın yazıldığı görülmektedir.

Hamit Livası kasabalarından Burdur Kazasında mezbur kasabadan Muslu Efendinin hayratı olan Mevlevihane için Mehmet Uzuni Efendi tarafından şu tarih düşürülmüştür.

Allah onlardan razı olsun.
Berekallah hoş oldu bu yapılan gönül şad edici yer.
Dünya safa cennetine sahip oldu.
Ey Mehmet sanki cennette bir menzil bir makam oldu.
Onun için dediler tarihine: Serir Behişt (1001) 1592

Esrar Dede'nin Mevlevi tarikatının en eskilerinden biri olarak tanımladığı Servi Dede, Fedayi Dede gibi Hamid sancağına bağlı Burdur kasabasında doğmuştur. Servi Dede, kaynaklardaki bilgilere göre, eğitimine devam ederken, bilinmeyen bir nedenle eğitimini yarıda bırakmış ve Şahidi Dede, Şuhudi Dede ve Fedayi Dede gibi dönemin önde gelen şahıslarının sohbetlerinden faydalanmak ya da onlar gibi tarikatta ilerlemek amacıyla Mevlevilik tarikatına yönelmiştir. Servi Dede, H.1000/M.1591'de vefat etmiştir. Servi Dede'nin şiirleri ve şairliği konusunda Sehi Bey, Latifi ve Esrar Dede tezkirelerinde bilgi bulunmaktadır. Bu bilgilerde, şairin şiirlerinin latif ve sözlerinin güzel olduğu, şiir yeteneğinin fena olmadığı ve şiirlerinin

dönemin şiirden anlayanları tarafından takdir edildiği gibi ifadeler dile getirilmiştir.

Mevlevi şeyhi Fehmi Dede iki Mevlevi ile birlikte Burdur Mevlevihanesini temsilen Mevlevi Alayına katılır. Burdur Belediyesi tamamen yok olan Mevlevihanenin bulunduğu yeri düzenleyerek Fedai Dede'nin ve Fehmi Dede'nin makam mezarlarını yaptırır. Fehmi Dede makam mezar taşında son şeyh olarak belirtilse de ancak son şeyh Fehmi Dede değildir[97].

1850'de şeyh olan Kalender Baba, kasideleriyle tanınan Kuddusi Dede, bazı Mevlevi eserlerini istinsah ve tercüme eden Gelibolu ve Konya Mevlevihane'si dervişlerinden Derviş Hüseyin Hasib Burduri ilk akla gelenlerdendir[98]. Yakın tarihimizin unutulan kahramanlarından olan H. Hasib Dede Burdur'un Mevlevi ailelerinden birine mensuptur. Çok iyi Farsça bilen ve devrin önemli Mevlevi dedelerinden biridir. Gelibolu'dan Burdur'a dönmüş ve Burdur 'da 15 yıl kadar uzun bir müddet kalmıştır. Neyzen Hasip Dede alaturka musikinin notasını ve usulünü Burdur'a ilk defa getirmiştir.

1916 yılında Burdur Sancağı Meclisince plan ve projesi yaptırılarak hazineden yardım talebinde bulunulmuştur. Ancak harp ve ekonomik nedenlerden

---

[97] Hayati Kuzucu. Fedayi Dede

[98] Veli Cem Özdemir. Birinci Dünya Savaşı'na Gönüllü Katılan Burdur Nakşibendileri Ve Burdurlu Din Adamlarının Millî Gayretleri

dolayı proje gerçekleştirilememiştir. Mescid, haremlik, selamlık, dergah, abdesthane, mutfak ve bahçe gibi bölümleri bulunan bu proje Sadaret evraklarından olup bugün Başbakanlık arşivleri arasındadır.

Tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla harabe halindeki Mevlevihane arsa olarak satılmış, üzerine yapılan ev ve fırının yanmasıyla tekrar ören haline dönüşmüştür. Belediye tarafından sahiplerinin görüşü alınarak bir düzenleme yapılmış bulunulmaktadır.

Burdur’da Nakşibendilik

XIX. yüzyılın başlarından itibaren eyalet merkezi olan Konya merkezli Nakşibendi-Halidi müridleri Burdur ve köylerine dağılmışlar, en uzak köy konumunda bulunan Dirmil’de bile bir Nakşibendi dergahı kurulmuş ve halkı irşad ederek dini faaliyetlerde bulunmuşlardır[99].

Dirmil Köyü Nakşibendi Şeyhi Molla Muhammed Nuri Efendi başta olmak üzere Birinci Dünya Savaşı sırasında Kanal Harekatı’nda Kudüs yakınlarında şehit olmuş tarikat büyükleri Burdur yöresinde seferberliğe doğrudan katkı sağlamıştır.

Dirmilli İbiş (Mehmet Emin) Efendi (ö.1854), Dirmil’de Nakşibendiliği yayan ve Dirmil’de ilk Nakşibendi dergahını kuran kişidir. İbiş Efendi 1854 yılında Seydişehir’de önemli Nakşibendi şeyhlerinden Hacı Abdullah Efendi’nin dergahında cezbe halindeyken vefat etmiş ve yerine oğlu Hacı Mahmut Mesut Efendi geçmiş, onun da 1870’li yıllarda vefat etmesinden sonra torunu Hacı İbrahim Efendi, dergahın şeyhliğini yürütmüştür. Hacı İbrahim Efendi, 1870’li yılların başında Konya-Seydişehir’de Hacı Abdullah Efendi’den icazet almıştır. Hacı İbrahim Efendi’den sonra Dirmil-

[99] Veli Cem Özdemir. Birinci Dünya Savaşı’na Gönüllü Katılan Burdur Nakşibendileri Ve Burdurlu Din Adamlarının Millî Gayretleri

Nakşibendi dergahı bir süre sahipsiz kalmış ve nihayetinde 1895 yılında Dirmilli Muhammed Nuri Efendi, dergahı faaliyete geçirmiştir.

Yaklaşık yüz otuz kişiden oluşan Burdur Nakşibendileri önce Eskişehir’e gitmiş, Eskişehir’den onları Arabistan’a göndermişlerdir. Savaş sırasında Şeyh Muhammed Nuri Efendi şehit düşmüştür. Şeyhlerinin şehit düşmesi Nakşibendileri derinden etkilemiş ve birçok derviş savaş boyunca ya kaybolmuş ya da şehit düşerek geri dönememiştir.

Burdur-Dirmil bölgesinde dergahı faaliyete geçirebilecek nitelikte bir şeyh bulunamadığı için 1970’li yılların başına kadar Nakşibendilik faaliyetleri kesintiye uğrar.

Yer ve İsim İndeksi

İ

K

L

M

N

O

P

S

Ş

V

Y

Kaynakça

Kitaplar

1. Sait Aykut. İbn Battuta seyahatnamesi YKY Cilt. I
2. Vital Cuinet. La Turquie d'Asie. Géographie administrative, statistique descriptive et raisonnée de l'Asie mineure. 1892. I. Cilt.
3. I. Burdur Sempozyumu. T.C.Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2007
4. Burdur İlinde Türk Mimarisi. Mustafa Murat Bozcu. Butso. 2013
5. Burdur Tarihi ve Anılar. Esengül Boyacıoğlu İnalpulat. Burdur Ticart ve Sanayi Odası. Burdur. 2016
6. Sultan Divani ve Afyonkarahisar'da Mevlevilik. Afyon. 2002
7. Bursalı Mehmet Tahir Bey. Osmanlı Müellifleri
8. Evkaf-1 Hümayun Nezareti' nin Kuruluş Tarihi ve Nazırların Hal Tercümeleri. ibn'ül-emin Mahmut Kemal Hüseyin Hüsametdin. Sadeleştirerek Neşre Hazırlayan. Nazif Öztürk
9. Türkiye'de Vakıf Abideler Ve Eski Eserler. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. Cilt II. Ankara. 1977

Tezler

1. Azize Akalın. XIX. Yüzyıl Ortalarında Gölhisar Kazasının Sosyal Ve Ekonomik Durumu (10047 Nolu Temettuat Defterine Göre). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2015
2. Sertan Atasoy. Burdur'un İlçelerindeki Türk Dönemi Eserleri. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Denizli. 2013
3. Hüseyin Ercan. Burdur İli Ağlasun İlçesi Halk Edebiyatı Ve Folkloru. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2008
4. Hakan Acar. Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2013
5. Bayram Çetin. Burdur Kent Coğrafyası Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum. 2007
6. Seda Şimşek Tolacı. Burdur'u Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2009
7. Hasan Kür. 210 Numaralı Şeriyye Siciline Göre Burdur Kazasının İdari, Sosyal ve Ekonomik Yapısı (Hicri 1255-1261/ M. 1839-1845). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta. 2008
8. Ersin Çora. Osmanlı Dönemi'nde Burdur'da Modern Temel Eğitim Kurumları. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya. 2015

9. Recep Ulusoy. 19. Yüzyılda Konya Vilayetine Bağlı Burdur Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul. 1992
10. A. Şevki Duymaz. II. Abdülhamit Dönemi İmar Faaliyetleri. Doktora Tezi. SDÜ. Isparta. 2003

Makaleler

1. Hayati Kuzucu. Burdur Ulemaları
2. Hayati Kuzucu. Burdur Medreseleri
3. Hayati Kuzucu. Fedayi Dede
4. Hayati Kuzucu. Burdur Tarihinin önemli hususiyetleri
5. Hayati Kuzucu. Ambarcık Köyü Tarihi
6. Hayati Kuzucu. Gölhisar Çam Köyü Tarihine Katkı
7. Hayati Kuzucu. Kozağaç Tarihi üzerine bir araştırma
8. Kadir ŞEKER. Milli Mücadele Döneminde Burdur’da Sosyal Hayat
9. Veli Cem Özdemir. Birinci Dünya Savaşı’na Gönüllü Katılan Burdur Nakşibendileri Ve Burdurlu Din Adamlarının Milli Gayretleri
10. Veli Cem Özdemir-Yaşar Kalafat. Salur Mezar Damgalı Baba Ali Türbesi Ve Dirmil Yöresi Salurları Halk İnançları
11. Osman Koçıbay. Burdurlu ve Burdur’da Yaşamış Olan Alimler
12. Osman Koçıbay. Rıza Erdem

13. Cemal Güven. Milli Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas Ve Görüşmeleri
14. İpek İpekçioğlu. Burdur Yeşilova Onacak Köyü Veli Dede Türbesi Değerlendirme Rölöve Analiz Ve Restitüsyon Raporu
15. Fahrettin Tızlak. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Burdur ve Kazalarında Toplum ve Devlet Düzeni
16. Behset Karaca. XV. ve XVI. Yüzyıllarda Ağlasun Kazası

Ansiklopedi

1. Burdur. Metin Tuncel. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt VI
2. Ayşe Denknalbant. Susuz Han. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 37

WEB

1. http://www.burdurkemer.gov.tr/
2. http://www.burdurkulturturizm.gov.tr/
3. http://www.bucakkutup.gov.tr/
4. http://www.burdurkentkonseyi.org/
5. http://www.kulturportali.gov.tr
6. http://www.yesilova.gov.tr/
7. http://www.burdurtarihi.com/